

יד מהרש"א
מסכת פסחים
פרק כל שעה
חלק ג'
מדף לד: עד דף מב.

September 24, 2012

© Yechezkel Folger 2012

Table of Contents

דף לה.....	4
גמרא לא תאכל עליו חמץ.....	4
גמרא והא הכא דאין אדם יוצא חובתו.....	5
דף לה:.....	6
רש"י ד"ה טבול מדרבנן.....	6
תד"ה מי פירות.....	8
דף לו.....	10
תד"ה במקום זריזין ובא"ד דע"כ.....	10
דף לו:.....	13
תד"ה אוציא חטה ותד"ה אי מצות מצות ריבה.....	13
תד"ה דאמר ר' אלעזר.....	15
תד"ה מאן שמעת לי'.....	16
תד"ה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי' ודף לט: רש"י כעין דאורייתא תיקון.....	18
דף לו: ודף לז:.....	22
סוגיא דמעשה אילפס חלק א' – דף לו: תד"ה פרט לחלוט ובא"ד כיון דהדר ובדף לז: בד"ה דכולי עלמא ובא"ד ואף על גב דטרייתא.....	22
סוגיא דמעשה אילפס חלק ב' – בדף לז: תוספות ד"ה לחם שאין אפוי בתנור.....	26
סוגיא דהללו מעשה אילפס חלק ג' – בדף לז: תד"ה ותנא קמא מאי שנא החליטה.....	28
סוגיא דהלל מעשה אילפס חלק ד' – תד"ה אמר לך ר' יוחנן תנאי היא.....	30
סוגיא דהללו מעשה אילפס חלק ה' – דף לז: תד"ה הדביק מבפנים ובא"ד ומיבעי לי'.....	35
דף לז.....	41
רש"י ד"ה וכן לענין לחמי תודה.....	41
דף לז:.....	42
תד"ה דכולי עלמא ואף על גב דטרייתא.....	42
תד"ה לחם שאין אפוי בתנור.....	43
דף לח.....	44
תד"ה אתיא לחם.....	44
תד"ה אבל חלתו.....	46
תד"ה או דלמא הואיל.....	48
תד"ה ר' יהודה אומר יקבר.....	51
דף לח:.....	52
גמרא רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות וכו'.....	52
זאת אומרת.....	54
תד"ה נאכלים בנוב וגבעון.....	55
דף לט.....	58
גמרא אף מרור מין זרעים וכו'.....	58
תד"ה ואימא הירדוף.....	59
דף לט:.....	61
גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים.....	61
רש"י ד"ה כעין דאורייתא תיקון.....	64
דף מ.....	65
גמרא אמר שמואל וגמרא מצוה ללתות.....	65
דף מ:.....	67
תד"ה אבל עושהו.....	67
תד"ה האילפס.....	68

תוספות בא"ד והא דאמרינן.....	69
תד"ה רבא מחו להו.....	71
דף מא.....	72
תד"ה מאי לאו.....	72
גמרא ר' אומר במים.....	76
גמרא יכול צלאו כל צרכו יהא חייב.....	78
תד"ה איכא בינייהו צלי קדר.....	79
תד"ה אבל לא במבשל.....	80
תד"ה עולא אמר אפילו תימא ר' מאיר.....	81
דף מא:.....	83
רש"י ד"ה שאין תלמוד לומר (הראשון) ותד"ה איכא דאמרי חדא מיהא לא לקי.....	83
תד"ה שאין תלמוד לומר (השני).....	88
רש"י ד"ה אין לי שיתחייב.....	90
דף מב.....	92
תד"ה לאמר לימד.....	92

דף לה.

גמרא לא תאכל עליו חמץ

דף לה עמוד א] גמרא לא תאכל עליו חמץ וגו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם כו' מהיקשא קא יליף ולעיל דקאמרי' לר' יהודה אהאי קרא דאתא היקשא לקובעו חובה ה"ה דהמ"ל דאתא להך דרשה דהכא מיהו ק"ק דקאמר התם לר"ש דלקובעו חובה נפקא ליה מקרא אחרנא מ"מ תקשי דאיצטריך היקשא לדרשה דהכא וק"ל:

- 1) דף כח: at ברייתא
  - a) מצה to מקיש חמץ "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות" is
  - b) ר' שמעון
    - i) ליל ט"ו on אכילת מצה of זמן until חמץ to eat מותר it's teaches the היקש The
  - c) ר' יהודה by קשיא
    - i) לקבעו חובה is already needed the היקש The
  - d) ר' שמעון of תירוץ
    - i) דרשה from לקבעו חובה We already know
- 2) גמרא here
  - a) The היקש teaches that a person can be יוצא his חיוב to eat מצה only with דברים הבאים לידי חימוץ
- 3) מהרש"א
  - a) קשיא
    - i) לקובעו חובה the היקש is needed Instead of asking that
    - ii) ר' יהודה should have asked that the היקש is already needed to teach the היקש of the גמרא here
    - iii) Because then the תירוץ of שמעון ר' that there already is another דרשה that teaches לקובעו חובה wouldn't have applied

גמרא והא הכא דאין אדם יוצא חובתו

שם והא הכא דאין אדם יוצא י"ח במצה וחייבין על חימוצו כו' ויש לדקדק דתיקשי ליה הכי ממתני' דקתני אבל לא בטבל ולא במעשר כו' והא הכא דאין יוצא י"ח מצה וחייבין על חימוצו כרת וי"ל דלר"ש קושטא הוא דאין חייבין על חימוצו כרת דאין איסור חל על איסור כדלקמן ודו"ק:

1) גמרא

a) ריש לקיש

- i) There is no כרת for the חימוץ of מצה if the מצה is of a kind that can't be used to be יוצא ידי חיוב מצה

b) קשיא

- i) The גמרא asks a קשיא to ריש לקיש from a ברייתא
ii) The details of this קשיא aren't relevant here

2) משנה

- a) a person can't be יוצא his חיוב מצה with מצה that is טבל

3) מהרש"א

a) Part 1

- i) the משנה is silent on whether there's a כרת for חימוץ טבל
ii) presumably because the standard דין applies that there's a כרת for חמץ

b) part 2

i) קשיא

- (1) Then why doesn't the גמרא ask its קשיא to ריש לקיש from the משנה

ii) תירוץ

- (1) חיוב כרת can say that the משנה is silent on whether there's a כרת

- (2) because

(a) the משנה follows ר' שמעון who says that based on איסור חל על איסור חל altogether איסור חל on טבל altogether איסור חל

(b) and the משנה assumes that we'd realize that there's no כרת here for חמץ because there's no איסור חמץ altogether

דף לה:

רש"י ד"ה טבול מדרבנן

בפרש"י בד"ה טבול מדרבנן ואפ"ה מצוה הבאה בעבירה היא כו' עכ"ל אבל משום מי שאסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה כו' לא שייך הכא כיון דאינו טבול אלא מדרבנן ולעיל גבי דמאי הא לא חזי ליה שפרש"י מטעמא מי שאיסורו כו' היינו משום דאית ביה מלתא דספיקא דאורייתא דשמא לא עישר ודו"ק:

- 1) משנה
  - a) A person can be with דמאי but not with טבל with יוצא חובת מצה
- 2) גמרא
  - a) קשיא
    - i) How can a person be with דמאי חיוב מצה his יוצא
    - ii) After all the דמאי isn't ל' חזי
- 3) רש"י
  - a) There are two reasons why a person can't be with מצה that's not חיוב מצה his יוצא with מצה that's not חזי ל'
    - i) First – "מי שאיסורו"
      - (1) a person can be his חיוב to eat מצה only if it's of a kind whose חימוץ would be אסור because of חמץ בל תאכל חמץ and not because of any other איסור
    - ii) Second – "מצוה הבאה בעבירה"
      - (1) It would be a מצוה הבאה בעבירה to be יוצא a חיוב מצה with מצה that's אסור באכילה
- 4) גמרא
  - a) When the משנה says that "טבל" can't be used to be חיוב מצה ידי
  - b) This includes טבל דאורייתא as well as טבל דרבנן
- 5) רש"י
  - a) This is because
    - i) Even where טבל is אסור only דרבנן
    - ii) It still counts as a מצוה הבאה בעבירה to use the טבל to be מקיים the חיוב of מצה
- 6) מהרש"א
  - a) קשיא
    - i) Why is it that
      - (1) רש"י for דמאי uses the טעם of מי שאיסורו as well as the טעם of מצוה הבאה בעבירה
      - (2) While רש"י for טבל דרבנן uses only the טעם of מצוה הבאה בעבירה

b) תירוץ

i) איסור דאורייתא מי שאיסורו applies only to an

ii) now

(1) Even though the איסור not to eat דמאי is only a דין דרבנן

(a) its איסור is based on the possibility that the דמאי wasn't מעושר and is
איסור דאורייתא

(b) and it follows that מי שאיסורו applies

iii) while

(1) the איסור for טבול דרבנן איסור isn't based on a ספק that there's an איסור דאורייתא

(2) And it follows that מי שאיסורו doesn't apply

תד"ה מי פירות

תוס' בד"ה מי פירות כו' ואפילו אם משימין מים עמהם אכתי לא הוי אלא חמץ נוקשה כו' עכ"ל דמעולם לא היה כאן חמץ דגן גמור כלל כיון שהשעורה נתחמץ ע"י מים שמחמיצין וע"י מי פירות שאין מחמיצין אבל אי מי פירות בלא מים נמי מחמיצין שפיר מקרי החומץ חמץ דגן גמור ע"י תערובות שהשעורה הוא חמץ גמור ויש חילוק בין חמץ דגן גמור ע"י תערובות לחמץ נוקשה דהא לר"א מסיק לקמן דחמץ דגן גמור ע"י תערובות הוא בלאו וחמץ נוקשה בולא כלום ודו"ק:

- 1) גמרא
  - a) "מי פירות אין מחמיצין"
- 2) מהרש"א and תוספות as explained by רש"י
  - a) Part 1
    - i) "מי פירות אין מחמיצין" means that
      - (1) חמץ נוקשה only to the level of חמץ מי פירות that's במלקות
      - (2) They're not מחמיץ to the level of חמץ דגן גמור that's בכרת
  - b) part 2
    - i) If שיעורים are placed in מי פירות that's מעורב with מים
      - (1) Since מי פירות are themselves מחמיץ in part
      - (2) חמץ דגן גמור does not disturb the חימוץ by the מים to the level of חמץ דגן גמור
    - ii) but
      - (1) because the מים was מעורב with מי פירות
      - (2) The level of the resulting חמץ is תערובות על ידי חמץ דגן גמור that's במלקות and not בכרת the same as חמץ נוקשה
- 3) רבינו תם
  - a) Part 1
    - i) מי פירות without מים can't be מחמיץ at all – not even to the level of לאו for מלקות
  - b) Part 2
    - i) If שיעורים are placed in מי פירות that's מעורב with מים
      - (1) Since מי פירות aren't themselves מחמיץ at all
        - (a) חמץ דגן גמור is disturbed by the מים from rising to the level of חמץ דגן גמור
        - (b) And the level of the חימוץ is only חמץ נוקשה that's במלקות and not בכרת
- 4) מהרש"א
  - a) For תערובות – חמץ דגן גמור על ידי תערובות – חמץ נוקשה – the הלכה is that there's only מלקות and there's no כרת
  - b) שאלה

- i) Is there a difference at all between חמץ נוקשה and חמץ דגן גמור על ידי תערובות
- c) תשובה
  - i) "חמץ דגן על ידי תערובות" is חמץ נוקשה relative to חמץ נוקשה
  - ii) Now
    - (1) It's true that
      - (a) for דף מג. at ר' אליעזר other than מאן דאמרי
        - (i) this חומר isn't enough to bring about a difference in דין between the two and
        - (ii) both are במלקות and not בכרת
    - (2) But ר' אליעזר holds that there is a difference in דין:
      - (a) חמץ נוקשה is במלקות while חמץ דגן גמור על ידי תערובות isn't even במלקות

דף לו.

תד"ה במקום זריזין ובא"ד דע"כ

דף לו עמוד א] תוס' בד"ה במקום זריזין כו' ואותה מנלן שנבללת בעזרה כו' עכ"ל לאו דוקא נבללת שבלילת מאפה תנור היה אחר אפיה ופתיחה אלא מנלן שנילושה בעזרה במקום זריזין דשרינן לה בפושרין וק"ל:

בא"ד דע"כ היו לשין אותה בעזרה לפי שהיו מודדין אותה בעשרון כו' עכ"ל וקשה דהא לא מסיק האי טעמא אלא משום דבלילה פסולה חוץ לחומת עזרה ומה ראייה היא ללישה והתוס' פרק כל המנחות כתבו ושמא נקט האי טעמא דהווי בכל המנחות כו' אפילו למ"ד מדת יבש לא נתקדשה כו' והוא דחוק דהא עיקר קושיא הכא מלישת מאפה תנור ואהא לא משני מידי ויש ליישב דה"ק כמו דבלילה דכל המנחות פסולה חוץ לחומת עזרה משום דמדת הלח בכלי שרת ודאי נתקדשה ה"נ מדת היבש ודאי נתקדשה ואסור גם ללוש אחרי המדידה חוץ לעזרה וק"ל:

סדר מנחת מאפה תנור	סדר מנחת סלת
מדידה במדת היבש	מדידה במדת היבש
לישה בפושרין	יציקה ובלילה בכלי שרת
אפיה ופתיחה	
יציקה ובלילה בכלי שרת	
קמיצה	קמיצה

- 1) First הקדמה
  - a) מנחת סלת לישיה at all There's no
- 2) Second הקדמה
  - a) לישיה by several and follows קמיצה before עבודה is the last מנחת מאפה תנור for בלילה
- 3) Third הקדמה
  - a) מקמיצה ואילך מצות כהונה
- 4) תוספות in מנחות as understood by משנה
  - a) the שומר because we assume that people will be נילושת בפושרים is מנחת מאפה תנור חימוץ to avoid מנחה
- 5) פסח for לישיה on ברייתא
  - a) ושיוין שאין לשין את העיסה בפושרין שמא לא ישמרן ויחמיצו
- 6) גמרא
  - a) קשיא
    - i) מנחות for פושרין in לישיה on משנה סותר is פסח for פושרין in לישיה on ברייתא
    - ii) Because the לישיה of מנחות is done by כהנים זריזים who see to it that there's no חימוץ
  - b) תירוץ
    - i) מנחות שאני

- c) קשיא
- i) קמיצה begins only with מצות כהונה
- d) תירוצ
- i) It's true that עבודות before קמיצה – including בלילה – are כשרין בזר who aren't assumed to be זריזין
- ii) Still בלילה is done מחומת העזרה לפנים that's זריזין במקום
- e) שאלה
- i) Why in fact is "בלילה חוץ לחומת עזרה פסולה"
- f) תשובה
- i) Because בלילה for מנחת מאפה as well as for מנחת סלת is done in a הלח מדת that is a כלי שרת
- 7) ד"ה במקום זריזין in מהרש"א as explained by תוספות
- a) קשיא
- i) We've established that ליישה takes place long before בלילה when the מנחה is in מדת הלח by מדידה נתקדש
- ii) Presumably no כלי שרת at all was used before בלילה
- iii) So what relevance does ליישה have to בלילה to teach that ליישה as well as בלילה needs to be done עזרה לפנים מחומת עזרה in זריזין במקום
- b) רבינו אפרים תירוצ
- i) The סלת of מאפה מנחת was נמדד in a מדידה before ליישה
- ii) כלי שרת also counts as מדידה
- iii) So it follows that ליישה also needs to be עזרה לפנים מחומת עזרה
- 8) מהרש"א
- a) קשיא
- i) Why does the גמרא base this תירוצ for ליישה on the דין that בלילה needs to be done עזרה לפנים חומת עזרה
- b) תירוצ of תוספות in מסכת מנחות
- i) The גמרא here relies on the טעם that לחומה חוץ לבלילה is פסולה only for any מאן דאמר who might hold that מדידה היבש wasn't to be a כלי שרת
- ii) And in fact
- (1) for the מאן דאמרי that מדידה היבש was נתקדשה
- (2) the גמרא doesn't rely at all on the דין that לחומה חוץ לבלילה is פסולה
- c) מסכת מנחות in תוספות of תירוצ to מהרש"א קשיא
- i) The תירוצ is a דוחק

- ii) Because the fact remains that the תירוץ that the גמרא actually sets out based on לפנים לחומה ליישה doesn't explain why it must be that ליישה was done
- d) מהרש"א of תירוץ
  - i) The גמרא refers to the דין that חוץ לעזרה חוץ בלילה is פסולה only to explain that
    - (1) Just as it's a פשיטות that לחומה חוץ בלילה is פסולה because all agree that the כלי שרת that was used for בלילה was נתקדשה as a שרת כלי
    - (2) So too for מנחת מאפה
      - (a) the ליישה that comes before בלילה is פסולה if done לחומה חוץ
      - (b) because the מדת היבש in which the סלח was נמדד before ליישה was also כלי שרת as a שרת כלי

דף לו:

תד"ה אוציא חטה ותד"ה אי מצות מצות ריבה

דף לו עמוד ב] בד"ה אוציא חטה כו' [וא"ת] א"כ נוציא כל ה' כו' ואנו לחם כו' עכ"ל כל זה מדברי קושייתם דהיאך ס"ד למימר אוציא חטין כו' דא"כ אמעיטו גם כל שאר ה' מינין ואנו במצה לחם בעינן כו' וע"כ דלית לן למעט אלא בכורים גופייהו ולא במינן בכורים ומצינו בלשון תוס' וא"ת כו' ונשאר בקושיא והגהת מהרש"ל בזה אין מובן לי ודו"ק:

בד"ה אי מצות כו' אי מרבינן הא מרבינן כו' עכ"ל ומיהו היקשא אהני לן כדלקמן מה מצה מין זרע אף מרור כו' וק"ל:

1) First הקדמה

- a) The five מינין that count as לחם for חלה and מצה are
  - i) חטה
  - ii) שעורה
  - iii) כותמין
  - iv) שבולת שועל
  - v) שיפון

2) Second הקדמה

- a) חטין ושעורין applies to שבעה מינין that include בכורים
- b) חטין מיני חטין ושעורין that don't count as actual חטין and can't be used for בכורים are שיפון and שבולת שועל and כותמין

3) גמרא

- a) ר' עקיבא relies on a היקש between מצה and מרור to teach that חטין ושעורין that were actually brought as בכורים can't be used for מצה
- b) קשיא
  - i) Why doesn't ר' עקיבא also rely on this היקש to hold that חטין ושעורין can't be used for מצה even where the חטין ושעורין weren't actually brought as בכורים

4) מהרש"ל of דפוס ראשון according to תוספות

- a) קשיא
  - i) Why doesn't the גמרא ask that ר' עקיבא should have relied on this היקש also to hold that
    - (1) not only are חטין ושעורין not eligible to be used for מצה
    - (2) But also the three כותמין שבולת שועל ושיפון – מיני חטין ושעורין – also aren't eligible to be used for מצה
- b) תירוץ

- i) Words of תוספות:
    - (1) "דאנן לחם בעינן דממעטינן לעיל אורז ודוחן"
  - ii) Meaning
    - (1) "לחם" needs to be a form of מצה
    - (2) so the מקשן is forced to accept that at least חטין ושעורין need to be eligible for מצה
- 5) ד"ה אוציא חטה at מהרש"א
- a) The words of תוספות are all one קשיא and there's no תירוץ
  - b) Read תוספות this way
    - i) "ואם תאמר אם כן נוציא כל חמשת המינין שיש במינן בכורים"
    - ii) ואנן לחם בעינן דממעטינן לעיל אורז ודוחן"
  - c) Meaning that תוספות asks this קשיא to the מקשן
    - i) the מקשן shouldn't have asked that חטין ושעורין should not be eligible for מצה
    - ii) Because
      - (1) the סברא of this קשיא would also make שיפון ושועל שבולת ושיפון ineligible for מצה
      - (2) and this is impossible since they are the only remaining מינים of לחם from which מצה can be made
  - d) מהרש"א of שיטה to קשיא
    - i) "ואם תאמר" with דיבור begin תוספות
    - ii) This implies that תוספות will follow with a תירוץ
  - e) תירוץ
    - i) It's not uncommon for תוספות to begin with an ואם תאמר without following up with a תירוץ
- 6) גמרא of the המשך
- a) תירוץ
    - i) ר' עקיבא doesn't apply his היקש even to be ממעט using מצה that was actually brought for בכורים
- 7) מהרש"א
- a) קשיא
    - i) Then for ר' עקיבא what does the היקש accomplish
  - b) תירוץ
    - i) The גמרא uses the היקש at דף לט. to teach that מה מצה מין זרע אף מרור וכו'

תד"ה דאמר ר' אלעזר

בד"ה דאמר ר"א כו' כדתנן בפ' בתרא דזבחים באו לנוב כו' ומעשר שני נאכלין כו'
עכ"ל כצ"ל בכל נוסחת משנה שלפנינו לא הוזכר מעשר שני ועיין שם בתוס' ולקמן
בחדושינו [בדף לח:] וק"ל:

תד"ה מאן שמעת לי'

בד"ה מאן שמעת ליה כו' א"א דלא דרשי המקרא לשום דרשה עכ"ל ואף על גב דאיכא למימר דדרשי נמי המקרא כר' עקיבא שעונין עליו דברים הרבה מ"מ כיון דלא שמעינן מינייהו הכי בהדיא אפשר דדרשי המקרא כר"י הגלילי למעט מעשר שני וק"ל:

- 1) דף לו. at ברייתא א'
  - a) ר' יוסי הגלילי
    - i) יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים
    - ii) ת"ל לחם עני בחולם כאלו כתיב לחם אוני
    - iii) מי שנאכל באנינות יצא מעשר שני שאינו נאכל באנינות
  - b) and says that ר' יוסי disagrees with ר' עקיבא
    - i) קרי is more important than the כתיב so the יש אם למסורת
    - ii) and can be read as עני that has nothing to do with חולם of עני and the כתיב is more important than the קרי
  - c) שאלה
    - i) But
(1) עיקר the כתיב to be and considers the יש אם למסורת ר' עקיבא (1) even
(2) דרשה for at least some דורש the קרי ought to be
  - d) תשובה
    - i) שמואל of דרשה a קרי to teach ר' עקיבא uses the
    - ii) The precise דרשה of שמואל isn't relevant here
- 2) דף לו: at the beginning of סתם ברייתא
  - a) מעשר שני with יוצא ידי חובת מצה A person can be
- 3) גמרא
  - a) סתם ברייתא of the תנא ר' עקיבא is the
- 4) תוספות
  - a) קשיא
    - i) Presumably any תנא who agrees that למסורת יש אם would agree that אדם יוצא ידי חובתו במעשר שני
    - ii) סתם ברייתא of the תנא ר' עקיבא must be the גמרא assume that Why does the
  - b) מהרש"א as explained by תירוץ
    - i) We've established that even a דאמר מאן who says למסורת קרי must apply the יש אם to some דרשה
  - c) Now
    - i) Although ר' עקיבא relies on the קרי to be דורש the דרשה of שמואל

- ii) It's possible that
  - (1) other תנאים who hold למסורת יש אם
  - (2) are דורש the קרי to teach the דין of יוסי הגלילי that ר' יוסי מעשר שני can't be used to be יוצא ידי חובת מצה
- d) That's why the גמרא prefers to say that ר' עקיבא – who says outright that the קרי teaches only the דרשה of שמואל – is the תנא of the ברייתא

תד"ה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי' ודף לט: רש"י כעין דאורייתא תיקון

בד"ה ור' יוסי הגלילי ת"ל כו' מעשר שני תיפוק ליה מבכל מושבותיכם כו' כמו ביכורים וי"ל כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא דאימא דאצטריך לעיל דרשה דאוני למעט מעשר שני אפילו לזמן נוב וגבעון כמ"ש התוס' לעיל גבי חלת תודה די"ל דהא ר"י הגלילי מעשר שני בירושלים נקט במלתיה ובירושלים דהיינו בבית עולמים מיהת ת"ל מבכל מושבותיכם כמו ביכורים דמפיק בבית עולמים מבכל מושבותיכם אמנם רש"י בחומש כתב בכל מושבותיכם פרט למעשר שני וחלת תודה עכ"ל ודבריו ע"פ המכילתא וצ"ל דאין פירושו סותר דברי התלמוד דמסיק למעט מעשר שני לר"י הגלילי מאוני וחלת תודה מושמרתם ולא מפיק להו מבכל מושבותיכם די"ל דהא דמפיק במכילתא מעשר שני וחלת תודה מבכל מושבותיכם כמו ביכורים לר"י הגלילי היינו לזמן בית עולמים ולית ליה לר"י הגלילי כמ"ש התוס' שמעשר שני לא מימעט מבכל מושבותיכם כיון שיש לו היתר כר"א אלא דשפיר אימעט נמי מעשר שני ודו"ק:

בפירש"י בד"ה כעין דאורייתא תיקון ואין לו היתר במושבות כו' מה מצה בעינן נאכלת בכל מושבות אף כו' עכ"ל הוא מגומגם דלר"י הגלילי קיימינן ולא ממעט מעשר שני מבכל מושבות אלא מעוני שאינו נאכל באנינות ולפי מה שכתבנו לעיל לפרש"י בחומש דמעט מעשר שני ממושבותיכם והיינו לר"י הגלילי ולזמן בית עולמים נחא גם הכא דנקט מושבות לזמן בית עולמים ולא נקט עוני דלא אצטריך אלא לנוב וגבעון וק"ל:

1) דף לו. at ברייתא א'

a) ר' יוסי הגלילי

i) אין אדם יוצא ידי חובת מצה במעשר שני בירושלים

ii) דכתיב לחם עוני מי שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות

2) עמוד at the end of the ברייתא ב' בדף לו.

a) ר' יוסי הגלילי

i) אין אדם יוצא ידי חובת מצה בבכורים דכתיב בכל מושבותיכם תאכלו מצות

ii) יצא בכורים שאינו נאכל אלא בירושלים

ברייתא א'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא במעשר שני	לחם עוני
ברייתא ב'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא בבכורים	אינו נאכל בכל מושבות

3) עמוד of the סוף at ברייתא ג' בדף לו:

a) ר' עקיבא

i) אין אדם יוצא ידי חובת מצה בבכורים דכתיב בכל מושבותיכם תאכלו מצות

ii) אבל יוצא ידי חובת מצה במעשר שני הגם שאינו נאכל אלא בירושלים משום מצות מצות ריבה

b) שאלה

i) מה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא בכורים

c) תשובה

i) מרבה אני מעשר שני דאליבא דר' אליעזר יש לו היתר בכל מושבות מיהת כשנטמא

ברייטא א'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא במעשר שני	לחם עוני
ברייטא ב'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא בכורים	אינו נאכל בכל מושבות
ברייטא ג'	ר' עקיבא	יוצא במעשר שני	הגם דאינו נאכל בכל מושבות מ"מ מצות ריבה וכדר"א

4) דף לח: and דף לח. at גמרא as explained by the משנה

a) אין אדם יוצא ידי חובת מצה בחלות תודה דכתיב

i) ושמרתם את המצות

ii) יצתה זו שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשם זבח

b) קשיא

i) ותיפוק לי' דאינן נאכלות בכל מושבות אלא בירושלים

c) תירוץ

i) זאת אומרת חלות תודה נאכלות בנוב וגבעון

ברייטא א'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא במעשר שני	לחם עוני
ברייטא ב'	ר' יוסי הגלילי	לא יוצא בכורים	אינו נאכל בכל מושבות
ברייטא ג'	ר' עקיבא	יוצא במעשר שני	הגם דאינו נאכל בכל מושבות מ"מ מצות ריבה וכדר"א
משנה כמבואר בגמרא	ר' שמעון	לא יוצא בחלת תודה	מטעם דאין משתמרת ולא מטעם דאינו נאכל בכל מושבות דהרי נאכל בנוב וגבעון

5) מהרש"א as explained by ד"ה ר' אליעזר at תוספות

a) קשיא

i) In ברייתא ב' and ברייתא ג' why don't בכורים שני and מעשר in the earlier ברייתא count as because נאכלין בכל מושבות

(1) לחמי תודה the same as

(2) they were both in נאכלין וגבעון נוב

b) תירוץ

i) What was זמן נוב וגבעון only during נאכל בכל מושבות counts as נאכל בנוב וגבעון but not in זמן בית עולמים

ii) Now

(1) The משנה on לחמי תודה deals with זמן נוב וגבעון and teaches that **then** persons could be with יוצא ידי חובת מצה לחמי תודה

(2) deal with whether persons could be יוצא ידי חובת מצה and ברייתא ג' and ברייתא ב' with זמן בית עולמים during מעשר שני and בכורים

6) סוגיא in our תוספות

a) קשיא

- i) Why in 'א ברייתא does ר' יוסי need to derive from להם עוני that a person can't be מעשר שני with יוצא ידי חובת מצה
- ii) While in 'ב ברייתא it's enough for ר' יוסי to derive from מושבותיכם בכל that a person can't be יוצא ידי חובת מצה with בכורים

b) תירוץ

i) We've established for 'ג ברייתא that

(1) בכל מושבותיכם based on מצה holds that ר' עקיבא can't be used for בכורים

(2) Yet

(a) ר' יוסי disagrees with ר' עקיבא and says מעשר שני can be used for מצה

(i) Because he applies מצות מצוה ריבה to מעשר שני

(ii) And to the קשיא of מה ראת' he answers ר' based on ר' וכי מרבה אני וכו' אליעזר

ii) It's מסתבר that

(1) Based on ר' אליעזר of מימרא and מצות מצוה ריבה

(2) ר' יוסי הגלילי can't derive from מושבותיכם בכל that מעשר שני can't be used for מצה

(3) And that's why ר' יוסי הגלילי needs to derive this דין from עוני

7) מהרש"א part 1

a) קשיא

i) We established that

(1) If we had relied on מושבותיכם בכל to teach that לחמי תודה can't be used for מצה

(2) We'd have been נוב וגבעון with לחמי תודה with יוצא

ii) Why doesn't תוספות answer that

(1) It's for this reason that ר' יוסי הגלילי prefers to derive from עוני that מעשר שני can't be used for מצה

(2) Namely to teach that מעשר שני couldn't have been used even in נוב וגבעון

b) תירוץ

i) מהלך this can't use תוספות because

(1) ירושלים in מעשר שני mentions that it deals with 'א ברייתא

(2) This suggests that the ברייתא deals only with זמן בית עולמים and not with זמן נוב וגבעון

8) מהרש"א part 2

a) הקדמה

- i) מכילתא says that מעשר שני and לחמי תודה can't be used for מצה because they're not מושבות בכל מושבות
- ii) ד"ה כעין דאורייתא at דף לט: at חומש פירוש רש"י says the same in his תיקון

b) קשיא

- i) We've established that
  - (1) based on מצות מצות ריבה and the מימרא of ר' אליעזר
  - (2) ר' יוסי הגלילי can't derive from מושבותיכם בכל that מעשר שני can't be used for מצה

c) תירוץ

- i) Must be that
  - (1) מכילתא disagrees with תוספות and holds that
  - (2) ר' יוסי הגלילי can rely on מושבותיכם as well as on עוני to explain why מעשר שני can't be used for מצה
  - (3) Because ר' יוסי הגלילי disagrees with ר' עקיבא and holds that מצות מצות isn't a ריבוי
- ii) Note that
  - (1) It follows that ר' יוסי הגלילי doesn't necessarily agree with the מימרא of ר' אליעזר

d) קשיא

- i) How can the מכילתא rely on מושבותיכם בכל to teach that לחמי תודה can't be used for מצה
- ii) After all we established that לחמי תודה were מושבות בכל מושבות in זמן נוב וגבעון

e) תירוץ

- i) The מכילתא deals with בית עולמים

דף לו: ודף לז. ודף לז:

סוגיא דמעשה אילפס חלק א' – דף לו: תד"ה פרט לחלוט ובא"ד כיון דהדר
ובדף לז: בד"ה דכולי עלמא ובא"ד ואף על גב דטרייתא

בד"ה פרט לחלוט כו' והא דאמרי' בסמוך מאי חלת המסרת חלוט של כו' עכ"ל לא ניחא
להו למימר דאיירי בכה"ג בעשאן באילפס והרתיה ולבסוף הדביק דבהא גם ר"ל מודה
לקמן דאיקרי לחם משום דאינהו לא פליגי אלא בלא מים כמ"ש התוס' לקמן אבל חלוט
דקתני הכא היינו במים רותחים ולכך קשיא להו מחלוט של ב"ב דהיינו נמי ברותחין
ואפי' ר"י דפליג במעשה אילפס מודה בחלת המסרת כדאריב"ל זהו חלוט של ב"ב
הואיל שמחלטין אותו במים כל צרכן כו' וכ"ה במ"י וכן נראה מדברי הר"ן ואהא תירצו
דהכא איירי בבלילתו עבה כיון שתחלתו עיסה אף על גב דחלטו אח"כ ברותחין חייב
בחלה ולחם מיקרי שנתחייב משעת גלגול כמ"ש התוס' לקמן ור"ל לא פליג אלא
בבלילתו רכה ואח"כ אפאו באילפס כעין ההיא דמייתי החליטה והמעיסה אבל ההיא
דחלת המסרת איירי בבלילתו רכה וחלטו ברותחין ולא אפאו אח"כ באילפס או בתנור
וכ"ע מודו ביה דלא לחם איקרו ודו"ק:

בא"ד כיון דהדר ואפייה בתנור או באילפס לחם קרינן ביה כו' עכ"ל ולר"ל צ"ל באילפס
היינו דוקא בהרתיה ולבסוף הדביק ובנוסחאות גמ' שלפנינו בפ' החולץ לא הוזכר אילפס
כלל אלא ואפייה בתנור כו' וק"ל:

בד"ה דכ"ע מעשה כו' אבל בלילתו עבה כ"ע מודו דחייב בחלה כו' עכ"ל ולעיל דפריך
לר"ל מההיא דקתני יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה באילפס הא דלא אוקמא בעבה
משום דא"כ לא הוי לחם עוני כמ"ש התוס' לעיל אההיא דפרט לחלוט כו' וק"ל:

בא"ד ואף על גב דטרייתא כו' דחייב בחלה ומברכין עליו במ"מ כו' עכ"ל האי ואף על גב
כו' קאי אדלעיל שכתב ר"ת בתחלתה עיסה וסופה סופגנין דה"נ מברכין עליו המוציא
כו' כיון דחייב בחלה דלא תקשה ליה מטרייתא כו' וק"ל:

- 1) First תוספות on "לחם" that's made from בלילה רכה as understood by
  - a) If the לחם is made by אפי' in an אילפס to which מים is added
    - i) פטור מן החלה and ריש לקיש both agree that this "לחם" is ר' יוחנן
  - b) If the לחם is made by אפי' in an אילפס to which no מים is added
    - i) If the באילפס is by "הרתיה ולבסוף הדביק" "חייב חלה" and ר' יוחנן agree that there's a חלה (1)
    - ii) If the באילפס is by way of "הדביק ולבסוף הרתיה" "חייב חלה" ר' יוחנן says (1)
    - (2) ריש לקיש says
      - (a) there's no חלה because "תנור אחד" teaches that לחם can be made
      - (i) תנור only by a

- (ii) or by an אילפס that's הרתיח ולבסוף הדביק and counts as כעין תנור
- c) If the לחם is made by מים רותחין
- i) פטור מן החלה "לחם" and ריש לקיש ר' יוחנן both agree that this
- ii) Unless
- (1) תנור in אדר אפיי' (1)
- (2) מים without אדר אפיי' (2)
- (a) אילפס in ר' יוחנן for (a)
- (b) הרתיח ולבסוף הדביק where אילפס in ריש לקיש for (b)
- d) If the לחם is made by מעשה חמה
- i) חיוב חלה there's no ריש לקיש and ר' יוחנן Both agree that
- e) If the לחם is made by בתנור אפיי' אפיי'
- i) חיוב חלה there's a ריש לקיש and ר' יוחנן Both agree that
- 2) Second הקדמה
- a) פטור מן החלה and לחם that doesn't count as any רכה
- b) יוצא ידי חובת מצה לחם that can be used to be also doesn't count as
- 3) third הקדמה
- a) חייב בחלה and לחם that does count as any רכה
- b) יוצא ידי חובת מצה לחם עוני that can be used to be counts as
- 4) דף לז. at ברייתא א'
- a) הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין וחלת המסרת ... פטורין מן החלה
- 5) הקדמות based on the תוספות as understood by ברייתא א' of ביאור – גמרא
- a) בלילה רכה involve ברייתא א' All of the cases in
- i) פטור מן החלה because חלת המסרת is חלת המסרת and ר' יוחנן agree that ריש לקיש
- אפיי' without any later חליטה ברותחין made by
- ii) "הללו" because פטור מן החלה are הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין ר' יוחנן says that
- מעשה אילפס and aren't מעשה חמה"
- iii) "הללו" because פטור מן החלה are הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין ריש לקיש says that
- הדביק ולבסוף הרתיח where מעשה אילפס"
- 6) ברייתא ב'
- a) יוצאין ידי חובת מצה במצת הינא ובמצה העשוי' באילפס
- 7) גמרא
- a) ריש לקיש to קשיא
- i) לחם counts as מעשה אילפס that's מצה that proves ברייתא ב'

- b) ריש לקיש of תירוץ
- i) deals with an אילפס that הרתיח ולבסוף הדביק and no מים was added
- 8) בלילה עבה of דין
- a) ריש לקיש and ר' יוחנן agree that
- i) counts as לחם and is חייב בחלה and חליטה regardless of המוציא and whether there was ever any אפיי at all
- ii) Proof is that a משנה in חלה מסכת says that
- (1) There is a חיוב חלה for וסופה סופגנין (בלילתו עבה)
- (2) Because the עיסה already counted as לחם at שעת גלגול
- b) Note that
- i) בלילה עבה can't be used to be מצה for חיוב יוצא
- ii) because לחם that's חשוב is בלילה עבה and doesn't count as עוני לחם
- 9) בא"ד טריותא at מהרש"א as explained by ד"ה דכולי עלמא at תוספות
- a) רבינו תם to קשיא
- i) בלילתו עבה is טריותא
- ii) Why does the גמרא in מסכת ברכות say that מזונות ברכתו מוזנות
- b) The תירוץ of רבינו תם isn't relevant to this מהרש"א
- 10) דף לו: at חלוט on ברייתא ג'
- a) It seems from the לשון of ברייתא ג' that
- i) חלוט counts as לחם and is חייב בחלה
- ii) and the only reason the חלוט can't be used for מצה בפסח is that it doesn't count as עוני לחם
- 11) ד"ה פרט לחלוט at תוספות
- a) קשיא
- i) We've established that חלת המסרת is חלוט במים
- ii) It follows that
- (1) פטור מן החלה and is לחם that says חלת המסרת that ברייתא א'
- (2) חייב בחלה and is לחם counts as חלוט that says ברייתא ג' to סתירה
- 12) מהרש"א
- a) קשיא
- i) Why doesn't תוספות answer that ברייתא ג' deals where the חליטה ברותחין took place in an אילפס that הרתיח ולבסוף הדביק
- ii) While ברייתא א' deals with where חלטו ברותחין כל צרכן and no אילפס was used

b) תירוץ

- i) We've established even for יוחנן ר' that מעשה אילפס counts as לחם only if no מים – let alone מים רותחין used for חליטה – was added to the אילפס

13) מהרש"א ד"ה פרט לחלוט at תוספות of המשך

a) First תירוץ to the סתירה of ברייתא ג' with ברייתא א'

- i) ברייתא א' deals with בלילה רכה as we've established earlier
ii) but ברייתא ג' deals with בלילה עבה where we've seen that
(1) even ריש לקיש is מודה that the עיסה counts as לחם
(2) and all agree that the עיסה can't be used to be יוצא ידי חובת מצה because the לחם עוני doesn't count as לחם

b) Second תירוץ

- i) בלילתו רכה ברייתא ג' also deals with
ii) But unlike ברייתא א'
(1) In ברייתא ג' there was a later אפיי in a תנור [or אילפס]
(2) and for this second אפיי no מים was added to the אילפס

iii) Note that

- (1) there are ספרים that aren't גורס the words "או באילפס" in תוספות
(2) and
(a) for ספרים that are גורס these words
(b) for ריש לקיש it must be that the אילפס was הרתיח ולבסוף הבדיק

- 6) מהרש"א as explained to תוספות
- a) ריש לקיש for שאלה
- i) Since ריש לקיש relies on אחד בתנור ... ואפו עשר נשים... to teach that there can't be לחם without a תנור
- ii) Why is it that
- (1) an עיסה that's עבה בלילתו count as לחם without any אפי' at all
- (2) and an עיסה that's רכה בלילתו count as לחם if בתנור
- b) תשובה
- i) The פסוק holds that
- (1) For the purposes of counting as לחם
- (2) It's enough that the אפי' count as "כעין מעשה תנור"
- ii) And
- (1) both
- (a) בלילתו עבה
- (b) And אפאו בתנור מעשה אילפס that was בלילתו רכה
- (2) count as מעשה תנור כעין
- c) קשיא
- i) ר' יהודה
- (1) who says that even אפאו בתנור doesn't count as לחם
- (2) obviously doesn't hold that the פסוק teaches that כעין מעשה תנור is enough to be called לחם
- ii) so why does he hold that בלילה עבה counts as לחם even without any אפי' altogether

סוגיא דהללו מעשה אילפס חלק ג' – בדף לז: תד"ה ותנא קמא מאי שנא החליטה

[דף לז עמוד ב] תוס' בד"ה ות"ק מ"ש כו' (ואמר) שלא יתבשל מעט ממנו וחסר ליה משיעוריה עכ"ל דאי הוה פליגי בתתאי גבר ועילאה גבר ע"כ דהוי תליא מלתא בנתבשל קודם האפיה באילפס או בתנור אלא דלא אכפת לן כלל בבישול מקודם כלל אם נאפה אח"כ למר במעיסה ולמר בחליטה דמקרי לחם ודו"ק:

- 1) מסכת חלה in משנה
  - a) המעיסה (קמח על רותחין) קודם לישתן ולאחר לישתן נאפו באילפס או בתנור בית שמאי פוטרין בחלה ובית הלל מחייבין
  - b) החליטה (רותחין על קמח) באילפס או בתנור בית שמאי מחייבין בחלה ובית הלל פוטרין
  - c) וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה עשאן באילפס פטור בתנור חייב
- 2) תוספות of the הוה אמינא of שיטה
  - a) agree that בית הלל and בית שמאי
    - i) An אפיי' before נתבשל was if רובו מן החלה is עיסה An
    - ii) And the while תתאה גבר hold בית שמאי in the מחלוקת is that משנה in עילאה גבר
  - b) namely
    - i) In a case of "המעיסה" where תתאה are רותחין
      - (1) before the remaining נתבשל was רובו because פוטרין מן החלה are בית שמאי (1)
      - (2) before was רובו נתבשל because only a מיעוט was בית הלל (2) in the אילפס or the תנור
    - ii) And the reverse applies where "החליטה" and רותחין are עילאה
- 3) גמרא
  - a) קשיא
    - i) מאי שנא המעיסה מאי שנא החליטה
    - ii) In other words why is it that בית הלל and בית שמאי are מחלק between המעיסה and החליטה
- 4) מהרש"א as explained תוספות
  - a) קשיא
    - i) We've explained that the reason for the חילוק is that בית שמאי hold תתאה גבר and בית הלל hold עילאה גבר
  - b) תירוץ
    - i) It's משמע from the ברייתא that בית שמאי and בית הלל disagree in all cases
      - (1) Including where the original עיסה has exactly a חלה שיעור

(2) So that there is no remaining שיעור חלה whether עילאה גבר or תתאה גבר

ii) And

(1) now that we've established that where there is a מצומצום שיעור מחלוקת the מחלוקת doesn't depend on עילאה גבר or תתאה גבר

(2) it's מסתבר that

(a) the מחלוקת doesn't depend on עילאה גבר or תתאה גבר also where there is more than a מצומצום שיעור

(b) Because a prior בישול – even of רובו of the עיסה – doesn't remove the חיוב חלה

טבלא א' – דיני מעיסה וחלוטה לגבי חלה				
הכמים	ר' ישמעאל בר' יוסי		תנאי דרישא	
	לישנא ב'	לישנא א'	תנא בתרא דרישא	תנא קמא דרישא
באילפס פטור בתנור חייב	חיוב	פטור	ב"ש מחייבין וב"ה פטורין	ב"ש פוטריין וב"ה מחייבין

- b) Note that
- Although the משנה seems to be מחלק between החליטה and המעיסה
  - the גמרא is מסיק that there's no difference between these two words
- c) Note also that
- Although the משנה deals with where חטין were חלוט before ליישה
  - The דין would be no different if the חליטה happened after ליישה
- 4) גמרא
- a) ר' יוחנן from the משנה to קשיא
- The חכמים in the משנה say that מעשה אילפס is החלה מן פטור
- b) תירוץ
- תנאי הוא
    - a ברייתא at דף לז: sets out a מחלוקת between תנא קמא of the ברייתא and ר' יהודה
    - ר' יוחנן says that
      - ר' יהודה and תנא קמא are מחולק on whether מעשה אילפס is בחלה
      - And תנא קמא agrees with the שיטה of ר' יוחנן that מעשה אילפס is בחלה
- c) קשיא
- ר' יוחנן to קשיא are still מסכת חלה in חכמים
  - Because ר' יוחנן can't prove that תנא קמא of the ברייתא holds that מעשה אילפס is חייב
  - Since it's possible that
    - פטור is מעשה אילפס and ר' יהודה in the ברייתא agree that תנא קמא (1)
    - And this is their מחלוקת:
      - הדר אפאו בתנור only if חייב בחלה is מעשה אילפס says that תנא קמא (a)
      - הדר אפאו בתנור even if פטור מן החלה is מעשה אילפס says that ר' יהודה (b)
- 5) מהרש"א
- We've established in the table that חכמים in the משנה in מסכת חלה say outright that מעשה אילפס is בחלה but פטור מן החלה is מעשה אילפס בתנור
  - But the other תנאים in the משנה who say פטור or חייב don't say outright whether they deal with מעשה אילפס or בתנור or אפילו or both
  - Still

- i) It must be that the תנאים who say "פטור" in the משנה mean פטור both for מעשה אילפס and בתנור אפיי
- ii) Because
  - (1) If these תנאים mean פטור only for אילפס and not for תנור
  - (2) We'd have the קשיא of "היינו חכמים" meaning it's a דוחק to say that these תנאים hold the same as the חכמים
- d) שאלה
  - i) Isn't it surprising that a תנא would say פטור even if "הדר אפאו בתנור"
- e) תשובה
  - i) No
  - ii) After all we've established that the גמרא accepts that ר' יהודה in the ברייתא at דף הדר אפאו בתנור can hold that מעשה אילפס is החלה even if afterwards פטור even if afterwards בתנור
- 6) תוספות
  - a) חייב ר' ישמעאל בר' יוסי for לישנא ב'
    - i) must mean חייב for both תנור and אילפס
    - ii) Since otherwise ר' ישמעאל בר' יוסי for לישנא ב' is "היינו חכמים"
  - b) It follows that ר' יוחנן could have said
    - i) "תנאי" in the משנה in חלה itself
    - ii) and that he follows the שיטה of ר' ישמעאל בר' יוסי for לישנא ב'
- 7) מהרש"א
  - a) שאלה
    - i) The following תנאים of the רישא of the משנה also say "חייב"
      - (1) בית הלל for תנא קמא דרישא
      - (2) בית שמאי for תנא בתרא דרישא
    - ii) Is it also true for these תנאים that
      - (1) they must mean חייב for אילפס as well as for תנור
      - (2) because otherwise "היינו חכמים"
  - b) תשובה
    - i) No
      - (1) It's possible that in both cases the חיוב is only for תנור and not for אילפס
      - (2) And it's not a קשיא that if so the תנאי דרישא who say חייב are חכמים
      - (3) Because תנאי דרישא disagree with the חכמים
        - (a) In that while

- (i) תנא קמא דרישא says that בית שמאי were פוטר for both אילפס and תנור and בית הלל were פוטר for אילפס and תנור מחייב for תנור
- (ii) תנא בתרא דרישא says that בית הלל were פוטר for both אילפס and תנור and בית שמאי were פוטר for אילפס and תנור מחייב for תנור
- (b) חכמים say that
- (i) לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה
- (ii) Meaning that
1. מחולק בית הלל and בית שמאי weren't
  2. and agreed that there's a חיוב for תנור and a פטור for אילפס
- c) note that
- i) it must be that it's possible to say that
- (1) the purpose of תנאים who lived after בית הלל and בית שמאי
  - (2) is to teach that לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר הזה
- ii) because otherwise we'd have this קשיא
- (1) why does פטור need to teach לישנא א' דר' ישמעאל בר' יוסי
    - (a) When this is the שיטה of ב"ש for תנא קמא דרישא and the שיטה of ב"ה for תנא בתרא דרישא
  - (2) And why does חייב need to teach לישנא ב' דר' ישמעאל בר' יוסי
    - (a) When this is the שיטה of ב"ה for תנא קמא דרישא and the שיטה of ב"ש for תנא בתרא דרישא
- iii) Must be that
- (1) ר' ישמעאל בר' יוסי for ר' לישנא א' teaches that בית שמאי and בית הלל didn't disagree and both held that the דין was פטור
  - (2) ר' לישנא ב' teaches that בית שמאי and בית הלל didn't disagree and both held that the דין was חייב
- d) קשיא
- i) Then when we were earlier מדייק from ר' לישנא ב' for יוסי בר' יוסי that
- (1) אילפס "חייב" must mean חייב also for אילפס
  - (2) Because if otherwise "היינו כחכמים"
- ii) why didn't we say instead that the purpose of חכמים is to teach that
- (1) there were never two שיטות in what יוסי בר' יוסי said
  - (2) and that instead יוסי בר' יוסי agrees with חכמים that "באילפס פטור בתנור חייב"
- e) תירוץ

- i) It's not מסתבר that the purpose of the חכמים is to be מברר the שיטה of ר' ישמעאל בר' יוסי

סוגיא דהללו מעשה אילפס חלק ה' – דף לז: תד"ה הדביק מבפנים ובא"ד ומיבעי לי'

בד"ה הדביק כו' דפליגי ר"י ור"ל כו' ע"כ בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים א"כ מאי כו' עכ"ל דהדביק מבפנים והרתיח מבפנים הוי טפי מעשה תנור כדאמרינן לעיל דתנור הסיקו מבפנים משא"כ מעשה אילפס הוא כל שהאור מהלך תחתיו כמ"ש התוס' בשם הירושלמי והשתא קשיא להו מאי קא מבעיא ליה לרב יוסף בהדביק מבפנים ואבוקה כו' דאפי' אם נפרש כמ"ש התוס' לקמן דלא הסיקו אלא מתבשל מהיסק שכנגדו כו' מ"מ הא ודאי לא עדיף מהדביק מבפנים והרתיח מבפנים דהוה טפי כעין מעשה תנור ואפ"ה הוה סבר רבה דפליגי ביה ולמאי דמסיק ר' זירא נמי בהדביק מבפנים והרתיח מבחוץ דהיינו מעשה אילפס דפליגי ביה מסתמא דסברת רבה נמי קאי דפליגי נמי בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים ודו"ק:

בא"ד ומיבעי ליה כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אילפס כו' ולרב יוסף מבעיא כו' עכ"ל ר"ל כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אילפס אף על גב דדרך התנור להיות היסקו מבפנים וזה הוה היסקו מבחוץ א"ד ל"ש וחשיב מעשה אילפס אף בתנור כיון שהיה היסקו מבחוץ כעין אילפס ורב יוסף מבעי ליה בהדביק בתנור ולא היסקו כו' דאי היסקו מבפנים היינו ממש מעשה תנור דמשום דאבוקה כנגדו ודאי דלא גרע ודו"ק:

1) First הקדמה

- a) an עיסה that's מעשה אילפס where הרתיח ולבסוף הדיק and no מים was added to the אילפס
  - i) counts as לחם and is חייב בחלה for יוחנן ר'
  - ii) doesn't count as לחם and is החלה מן הפטור for ריש לקיש
- b) When this סוגיא refers to "מעשה אילפס" the meaning is מעשה אילפס where no מים was added and הרתיח ולבסוף הדיק

2) Second הקדמה

- a) Part 1
  - i) The main use of an אילפס is by "הדבקה בפנים והרתחה בחוץ"
  - ii) The main use of a תנור is by "הדבקה בחוץ והרתחה בפנים"
- b) Part 2
  - i) The אופן of רתיחה is more important than the אופן of הדבקה in considering whether
    - (1) a use of an אילפס is more or less similar to the main use of a תנור
    - (2) a use of a תנור is more or less similar to the main use of an אילפס
  - ii) אבוקה כנגדו isn't relevant at all in comparing the use of an אילפס with the use of a תנור
- c) Part 3 – various uses of an אילפס
  - i) If הדיק בפנים (in the אופן of an אילפס) and הרתיח בחוץ (in the אופן of an אילפס)

- (1) This is "מעשה אילפס ממש"
- ii) If הדביק בחוץ (in the תנור of a אילפס) and הרתיח בחוץ (in the אילפס of an אילפס)
- (1) This is also "מעשה אילפס ממש"
- (2) Because
- (a) where in an אילפס the הרתיחה is בחוץ (in the אילפס of an אילפס)
- (b) it's not relevant that there is הדבקה בחוץ in the אילפס of a תנור
- iii) If הדביק בפנים (in the אילפס of a אילפס) and there was no הרתיחה altogether and the אבוקה כנגדו was done by
- (1) This use is "קצת כעין מעשה תנור"
- (2) Since
- (a) there was no הרתיחה
- (b) the הדבקה was באופן אילפס
- (c) and אבוקה כנגדו isn't relevant
- iv) If הדביק בפנים (in the אילפס of an אילפס) and הרתיח בפנים (in the אילפס of a תנור)
- (1) This use is "טפי כעין מעשה תנור"
- (2) because the רתיחה was בפנים (in the אילפס of a תנור) and it was only the הדבקה that was in the אילפס of an אילפס
- 3) גמרא
- a) אמר לי רבה לר' זירא בעי מיני דעולא הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו
- b) אמר לי ר' זירא ... הי ניהו מעשה אילפס
- c) אמר לי רב יוסף לר' זירא בעו מיני דעולא הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מבפנים למעלה מהו
- 4) מהרש"א and תוספות as explained by רש"י
- a) It's a פשיטות for both ר' יוחנן and ריש לקיש that all אפיות in a תנור are בחלה regardless of how the תנור was used
- b) The איבעיא of רבה applies only an אפי' in an אילפס
- i) That was הדביק מבפנים (in the אילפס of an אילפס) and הרתיח מבחוץ (in the אילפס of an אילפס)
- ii) And that we've established counts as מעשה אילפס ממש
- c) First צד of the איבעיא by רבה
- i) ר' יוחנן is מודה to ריש לקיש that there's a פטור from חלה for אפי' in an אילפס that's מעשה אילפס ממש
- ii) שאלה
- (1) For צד א' in what אופן do ר' יוחנן and ריש לקיש disagree
- (2) Keep in mind that רש"י assumes that they're not מחולק on אפי' in a תנור

- iii) תשובה
- (1) They disagree on an אפ"י באילפס
- (a) where הרתיחו בפנים (in the אילפס of אופן) and הדביק בפנים (in the אופן of תנור)
- (b) that doesn't count as מעשה אילפס ממש and instead counts as טפי כעין מעשה תנור
- (2) ר' יוחנן says there's a חיוב חלה while ריש לקיש says there's no חיוב חלה
- d) Second צד of the איבעיא by רבה
- i) ריש לקיש disagrees with ר' יוחנן
- (1) not only where הרתיחו בפנים (in the אילפס of אופן) and הדביק בפנים (in the אופן of תנור) that counts as טפי כעין מעשה תנור
- (2) but also in the אופן of the איבעיא where in an אילפס there was הדביק בפנים מעשה אילפס ממש והרתיחו בהוץ that counts as
- e) ר' זירא is פושט that
- i) the second צד of the איבעיא is correct
- ii) ר' יוחנן disagrees with ריש לקיש and holds that בחלה חייב
- (1) for an אפ"י in an אילפס where הרתיחו בהוץ בפנים והרתיחו בחוץ that counts as מעשה אילפס ממש
- (2) As well as for an אפ"י in an אילפס that's הדביק בפנים and הרתיחו בפנים that counts as טפי כעין מעשה תנור
- 5) "הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו" on רב יוסף of איבעיא – רש"י of ביאור of המשך
- a) For רב יוסף by איבעיא this רש"י in an אילפס with an אפ"י
- b) But we need to be מברר for רש"י if the איבעיא deals with where there was also הרתחה בפנים (מהלך ב') or where there was no הרתחה בפנים (מהלך א')
- 6) first מהלך for רש"י on the איבעיא of רב יוסף
- a) What if in an אילפס אפ"י
- i) There was טפי כעין מעשה תנור and הרתיחו בפנים and הדביק בפנים
- ii) As well as אבוקה כנגדו
- iii) Do ר' יוחנן and ריש לקיש also disagree in this case
- 7) מהרש"א as explained תוספות
- a) רש"י of the first מהלך to קשיא
- i) We established earlier that אבוקה כנגדו is never relevant so that the case of the first מהלך is the same as אילפס שהדביק מבפנים והרתיחו בפנים that counts as טפי כעין מעשה תנור
- ii) And we've established that ר' זירא says that ר' יוחנן and ריש לקיש were מחולק also in this case

- 8) Second מהלך for רש"י on the איבעיא of יוסף רב
- a) the איבעיא of רב יוסף
    - i) What if הדביק בפנים and there was no הרתחה at all so that the case counts as קצת כעין מעשה תנור
    - ii) And the עיסה was נתבשל only by an אבוקה כנגדו
    - iii) Do ר' יוחנן and ריש לקיש also disagree in this case
- 9) מהרש"א as explained תוספות
- a) רש"י in the second מהלך to קשיא
    - i) Since ר' זירא פושט that the מחלוקת between ר' יוחנן and ריש לקיש
      - (1) applies to מעשה אילפס ממש where והרתיח בחוץ
        - (a) And ר' יוחנן says that חייב בחלה even in that אופן
        - (2) And also applies to מעשה תנור for טפי כעין מעשה תנור where והרתיחו בפנים
          - (a) And ריש לקיש says that מן החלה even in that אופן
      - ii) It must be that
        - (1) In the אופן of רב יוסף that counts as מעשה תנור
          - (a) For ר' יוחנן it's a כל שכן that חייב בחלה because there's no מעשה אילפס ממש
          - (b) For ריש לקיש it's a כל שכן that מן החלה because this אופן is only קצת טפי כעין מעשה תנור and isn't מעשה תנור
    - b) תוספות of מסקנא
      - i) Must be that
        - (1) the איבעיות of רבה and רב יוסף don't involve באילפס at all because the גמרא accepts that the מחלוקת between ר' יוחנן and ריש לקיש applies to all אילפס in אפיות
        - (2) And the איבעיות instead apply to אפיות in a תנור as we'll now explain

10) תוספות of שיטה to the הקדמה

    - a) consider these uses of a תנור based on rules that are the logical reverse of what we said earlier for uses of an אילפס
    - b) If in a תנור
      - i) הדביק בפנים (in the אופן of an אילפס) and הרתיח בחוץ (in the אופן of an אילפס)
      - ii) This is "כעין מעשה אילפס ממש"
      - iii) Note that the אפיי isn't "מעשה אילפס ממש" because the אפיי in fact was in a תנור
    - c) If הדביק בחוץ (in the אופן of a תנור) and הרתיח בפנים (in the אופן of a תנור)
      - i) This is מעשה תנור ממש

- d) If הרתיח בפנים (in the אופן of a תנור) and הדביק בפנים (in the אופן of an אילפס)
- i) This is also מעשה תנור ממש
  - ii) Because
    - (1) as the logical reverse of what we established earlier for אילפס
    - (2) where in a תנור the הרתיח is בפנים (in the אופן of a תנור)
    - (3) it's not relevant that there is הדבקה בפנים in the אופן of an אילפס
- e) If הדביק בפנים (in the אופן of an אילפס) and there was no הרתיח and the בישול came about by אבוקה כנגדו
- i) This counts as "קצת כעין מעשה אילפס" because
    - (1) There was no הרתיח
    - (2) only הדבקה was באופן אילפס
    - (3) And אבוקה כנגדו isn't relevant
- f) Note also that
- i) It's a פשיטות even for ריש לקיש that there's a חיוב חלה where אפי' in a תנור counts as מעשה תנור ממש
  - ii) Because otherwise there'd never be a חיוב חלה

11) תוספות as understood by גמרא

- a) איבעיא דרבה
- i) רבה accepts that ר' יוחנן and ריש לקיש are מחולק in every possible אופן of אפי' in an אילפס
  - ii) But רבה has this איבעיא for אפי' in a תנור that's בהוץ והרתיח בפנים and is כעין מעשה אילפס ממש
    - (1) First צד
      - (a) Does ריש לקיש agree that חלה because the אפי' took place in a תנור and it doesn't matter that the אפי' was מעשה אילפס ממש
      - (b) So that ריש לקיש is מחולק with ר' יוחנן only where the אפי' was in an אילפס
    - (2) Second צד
      - (a) Or does ריש לקיש say מן החלה פטור
        - (i) Because the אפי' was מעשה אילפס ממש
        - (ii) And it's not relevant that the אפי' took place in a תנור
- b) ר' זירא תשובה
- i) The second צד is correct
  - ii) הדביק בפנים והרתיח בהוץ that אפי' בתנור for an פטור מן החלה ריש לקיש says because the אפי' counts as מעשה אילפס ממש

- c) תוספות of רב יוסף as explained by איבעיא
- i) What if the 'אפיי in a תנור was
    - (1) in an אופן of בפנים הדביק (in the אופן of אילפס) without הרתחה and the לחם was נאפה by an אבוקה כנגדו
    - (2) that counts as only אילפס מעשה קצת כעין
  - d) note that
    - i) for this שיטה of תוספות the גמרא hasn't established whether ר' יוחנן and ר' לקיש are מחולק on an בתנור אפיי that counts as אילפס מעשה כעין
    - ii) And from this it follows that for this שיטה the קשיא that תוספות asked earlier to the second מהלך of רש"י doesn't apply
- 12) בא"ד ומיבעי לי' מהרש"א
- a) שאלה
    - i) Why does תוספות need to explain that there was no הרתחה at all in the איבעיא of רב יוסף
  - b) תשובה
    - i) Part 1
      - (1) If the הרתחה was בחוץ
      - (2) We'd ignore the אבוקה כנגדו and the אופן of the איבעיא of רב יוסף would be the same as the אופן of the איבעיא of רבה that זירא ר' was already פושט
      - (3) Namely אפיי in a תנור where הדביק בפנים and הרתיח בחוץ
    - ii) Part 2
      - (1) If the הרתחה was בפנים
      - (2) The אבוקה כנגדו would also not be relevant and the אופן of the איבעיא of רב יוסף would be the same as an אפיי in a תנור where הרתיח בפנים
      - (3) And we've established
        - (a) that this אופן would count as מעשה תנור ממש even though the הדבקה is בפנים
        - (b) and that כולי עלמא agree that there's a חיוב בחלה for אפיי in a תנור that counts as מעשה תנור ממש

דף לז.

רש"י ד"ה וכן לענין לחמי תודה

[דף לז עמוד א] בפרש"י בד"ה וכן לענין לחמי תודה אם שחט הזבח עליהן כו' עכ"ל וכדמסיק אחד מכל קרבן שלא יטול פרוסה כו' אבל לענין דאיקרי מצה בכה"ג פשיטא כיון דאיקרי מצה בפסח ודו"ק:

- 1) ברייתא
  - a) יוצאין במצה הינא
- 2) גמרא
  - a) שאלה
    - i) מאי מצה הינא
  - b) תשובה
    - i) כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה
  - c) אמר רבא
    - i) וכן לחמי תודה
  - d) קשיא
    - i) פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב
  - e) תירוצ'
    - i) מהו דתימא דבתודה אסור להביא פרוסה והכא כמאן דפריסא דמי
    - ii) קא משמע לן
- 3) מהרש"א
  - a) It's מסתבר that
    - i) What counts as לחם for מצה on פסח also counts as מצה for לחמי תודה
    - ii) So the גמרא could have asked פשיטא even if the word לחם didn't appear both for מצה and לחמי תודה
  - b) Here's proof
    - i) In the תירוצ' when the גמרא explains why it's not פשיטא
    - ii) The גמרא says that
      - (1) If it weren't for רבא
        - (a) we might have thought that מצה הינא wasn't eligible for לחמי תודה because כמאן דפריסא דמי
        - (b) rather than we might have thought that מצה הינא isn't eligible for לחמי לחם because it doesn't count as לחם תודה

דף לז:

תד"ה דכולי עלמא ואף על גב דטריתא

עיין תד"ה פרט לחלוט בסוגיא דמעשה אילפס חלק א'

תד"ה לחם שאין אפוי בתנור

עיין תד"ה פרט לחלוט בסוגיא דמעשה אילפס חלק א'

דף לח.

תד"ה אתיא לחם

[דף לח עמוד א] בד"ה אתיא לחם כו' כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני ונטל ממנו כו' עכ"ל מלת עני קאי שפיר אכולהו משום מעשר עני שיפריש שיהיה שלו אבל מה שכתבו ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר כו' לא קאי אכהן דתרומה ודאי שלו היא ומעשר ראשון נמי איכא למ"ד ביבמות ובכתובות דלכהן נמי היא אלא משום ישראל ולוי כתבו כן דתרומה ומעשר ראשון אינו של ישראל ולוי נמי אף על גב דמעשר ראשון שלו מ"מ תרו"מ דפתיכא ביה אינו שלו ומשום כהן נקט לעיל בברייתא ולא ניטל ממנו (מע"ר) [תרו"מ {כמוגה בגנזי יוסף}] וברייתא קתני נמי ולא ניטל ממנו מע"ש והתוס' לא הזכירו אותו בדבריהם משום דלרבנן דפליגי (אדר"א) [אדר"מ] הוה מע"ש שלו (ואימעיש שפיר מלכם) [ואתי שפיר דלא אימעוט מלכם] ודו"ק:

1) הקדמה

- a) ממון גבוה is מעשר שני ר' מאיר holds that
- b) ממון הדיוט is מעשר שני say מאן דאמרי Other

2) דף לה: at ברייתא

- a) A person can't be מצה with the following sorts of טבל that weren't נתקן כל צורכו
  - i) הופרש was תרומת מעשר but הופרש was תרומה גדולה
  - ii) הופרש weren't מעשר עני and מעשר שני but הופרש was מעשר ראשון Or
- b) because "מי שאיסורו" – the פרטים of "מי שאיסורו" aren't relevant here

3) דף לז: at גמרא

- a) "שלכם" the מצה must be יוצא חובת מצה to be
- b) And
  - i) ממון גבוה is מעשר שני say ר' מאיר Since
  - ii) מעשר שני with יוצא ידי חובת מצה can't be It follows that a person

4) תוספות

- a) קשיא
  - i) presumably טבל also isn't שלכם so long as any necessary הפרשה hasn't been made
  - ii) why does the ברייתא need to rely on "מי שאיסורו" to teach that the mentioned sorts of טבל can't be used for מצה
- b) רשב"א of תירוץ
  - i) טבל by מתקן the טבל can be שלכם if the person who holds the טבל does count as טבל by making all needed הפרשות to himself
  - ii) "כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון"

iii) And it's in these cases that the ברייתא needs to rely on מי שאיסורו to explain why the טבל can't be used for מצה

5) מהרש"א

- a) Here is how to read the words of רשב"א on the cases where a person can make all needed הפרשות to himself
- i) אם הוא כהן עני
  - ii) או לוי עני ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון
  - iii) או ישראל עני ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון
- b) שאלה
- i) Why isn't it necessary to say also for כהן that "ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון"
- c) תשובה
- i) A כהן can of course be מפריש תרומה to himself
  - ii) And he can also be מפריש מעשר ראשון to himself for the שיטה in יבמות that מסכת יבמות that לוי can be הופרש to a כהן as well as to a לוי
- d) שאלה
- i) Why is it necessary to say for a לוי that "ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון"
- e) תשובה
- i) Even if the לוי is מפריש the מעשר ראשון to himself
  - ii) He'd still need to be מפריש the מעשר תרומה to a כהן
- f) קשיא
- i) We've established that the ברייתא at דף לה: also says that
    - (1) Because of מי שאיסורו
    - (2) a person can't be יוצא with an עיסה from which תרומה גדולה was הופרש but הופרש מעשר שני wasn't
  - ii) now
    - (1) since מאיר ר' says מעשר שני is גבוה
    - (2) Why doesn't רשב"א need to explain why the ברייתא doesn't rely on שלכם to teach that a person can't be יוצא with an עיסה from which מעשר שני wasn't הופרש
- g) תירוץ
- i) רשב"א assumes that the ברייתא follows רבנן who say מעשר שני is ממון הדיוט
  - ii) So that מעשר שני also counts as שלכם because a person is מפריש מעשר שני to his own ownership

תד"ה אבל חלתו

בד"ה אבל חלתו כו' א"נ כיון דמדרבנן אין לה פדיה לא חשיב נאכל בכל מושבות עכ"ל הכא לענין דינא קמבעיא ליה אי נפק בחלת מעשר שני ושפיר איכא למימר כההיא תירווצא בתרא כיון דמדרבנן אין למעשר שני טהור פדיון דמחיצה לקלוט מיהת מדרבנן אינו נקרא נאכל בכל מושבות ואינו יוצא י"ח מצה דכה"ג אמרינן לעיל דאינו יוצא י"ח מצה בטבל טבול מדרבנן כיון דאיסורא דרבנן רביע עליה אבל לעיל דפריך אקרא ומה ראית ומשני כדר"א ודאי דליכא למימר הכי דאי הוה סבר מחיצה לקלוט דרבנן לא הוה אצטריך ליה למימר כדר"א דהא אדאורייתא קאי וכמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

- 1) First הקדמה
  - a) ירושלים are נאכלין only in בכורים
- 2) Second הקדמה
  - a) נפדה בכל מושבות can be ירושלים until it is brought מעשר שני
- 3) Third הקדמה
  - a) מעשר שני are מחיצות קולטות for
  - b) namely
    - i) Once מעשר שני is brought to ירושלים
    - ii) The מעשר שני can't be נפדה even if it later leaves ירושלים
- 4) Fourth הקדמה
  - a) There's a מחלוקת in מסכת תענית whether קולטות מחיצות is דרבנן or דאורייתא
- 5) Fifth הקדמה
  - a) If the דין that מחיצות קולטות is only דרבנן
  - b) Then מחוץ that was פודה מעשר שני – but not מדרבנן – מדאורייתא יצא מחוץ נטמא whether or not the מעשר שני
- 6) Sixth הקדמה
  - a) ר' אליעזר says that
    - i) Even if the דין that מחיצות קולטות is דאורייתא
    - ii) Once מעשר שני is נטמא the מעשר שני can be מקום
- 7) דף לו. at ברייתא
  - a) ר' עקיבא
    - i) teaches that a person can be only if יוצא חובת מצה is מצות" נאכל בכל מושבות תאכלו מצות"
    - ii) Now
      - (1) From this פסוק

(a) we'd have been ממעט both מעשר שני that was already brought to ירושלים and בכורים

(b) since both are נאכל only in ירושלים

(2) but

(a) there is a ריבוי of מצות-מצות

(b) and we apply this ריבוי to מעשר שני even if it wasn't נטמא because

(i) at least for ר' אליעזר

(ii) נטמא after it's נאכל בכל מושבותיכם – unlike בכורים – מעשר שני because it can then be נפדה even in ירושלים

8) תוספות

a) קשיא

i) דרבנן only קולטות are מחיצות מאן דאמר for the

(1) נטמא even if it's not נאכל בכל מושבות מעשר שני – מדרבנן but not – מדאורייתא

(2) And it ought to be a פשיטות that a person can be יוצא with יוצא ידי חובת מצה מעשר שני

b) מהרש"א as explained by תירוצ

i) It makes no difference that מחיצות are only קולטות דרבנן

ii) The fact remains that now מעשר שני בירושלים can't be eaten בכל מושבות

iii) Compare דף לה: where we said that דרבנן אינו יוצא בטבל

9) ד"ה אבל חלתו at מהרש"א

a) We've established only that מעשר שני "לענין דינא" is today מושבות נאכל בכל even for the דרבנן only קולטות are מחיצות מאן דאמר

b) but

i) the סוגיא of the גמרא that asks "מה ראית" and explains that we apply a ריבוי ר' אליעזר of מימרא because of the מימרא שני to דאורייתא

ii) מימרא דר' אליעזר and the מחיצות קולטין דאורייתא must hold

iii) because

(1) דרבנן only קולטות are מחיצות מאן דאמר for the

(2) מעשה שני to ריבוי to apply the מימרא דאורייתא to

(3) And a דין דרבנן shouldn't affect where to apply a דאורייתא ריבוי

תד"ה או דלמא הואיל

בד"ה א"ד הואיל כו' כמו שאין לומר הואיל ולא קרא לו שם מעשר עכ"ל ר"ל דאי לאו דר"א דשם מעשר לחודיה נאכל בכל מושבות מה"ט דהואיל ולא קרא לו שם מעשר ודאי לא היה קרוי מעשר נאכל בכל מושבות כמ"ש התוס' לעיל גבי ביכורים והא דאמרי' בחלה הואיל ולא קרי לה שם היינו משום דשם חלה לחודיה נאכל בכל מושבות כמ"ש לעיל ודו"ק:

- 1) First הקדמה
  - a) ירושלים only in נאכלין are בכורים
- 2) Second הקדמה
  - a) מעשר שני can be מושבות so long as the מעשר שני hasn't been brought to ירושלים
  - b) But מחיצות are קולטות for מעשר שני
    - i) Once מעשר שני is brought to ירושלים
    - ii) The מעשר שני can't be נפדה even if it later leaves ירושלים
- 3) Third הקדמה
  - a) נפדה בכל מקום מעשר שני is נטמא the מעשר שני ר' אליעזר
- 4) דף לו. at ברייתא
  - a) ר' עקיבא
    - i) "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" teaches that a person can be יוצא חובת מצה only if the מצה is מושבות מצה נאכל בכל
    - ii) Now
      - (1) Were it not for a ריבוי of מצות-מצות
      - (2) The מיעוט of מושבות would have applied to שני that was already brought to ירושלים as well as to בכורים since both are נאכל only in ירושלים
  - b) שאלה
    - i) Why do we apply this ריבוי to מעשר שני and not to בכורים
  - c) תשובה
    - i) ר' אליעזר at least for
    - ii) מעשר שני – unlike ביכורים – is נאכל בכל מושבותיכם after it's נטמא because it can then be נפדה even in ירושלים
    - iii) And that's why we apply the ריבוי to מעשר שני even where is wasn't נטמא
- 5) גמרא here
  - a) בעי ר' שמעון בן לקיש
    - i) For מעשר שני who says a person can be יוצא his חיוב מצה with ר' עקיבא

- ii) מהו שיצא אדם בחלה של מעשר שני בירושלים
  - b) The first צד of the איבעיא is that
    - i) A person can't be יוצא with בירושלים שני מעשר של חלה
    - ii) because
      - (1) Unlike מעשר שני that isn't חלה and for ר' אליעזר can be נפדה anywhere if it's נטמא
      - (2) The דין of ר' אליעזר doesn't apply to מעשר שני that is חלה
      - (3) Because חלה that is נטמאת is יוצא לשריפה and can't be נפדה
  - c) The second צד of the איבעיא is that
    - i) "הואיל" – unlike בכורים – the מעשר שני that is חלה would have been נאכל בכל שם חלה based on ר' אליעזר were it not to have מושבות
    - ii) We apply the ריבוי שני to מעשר שני even where it wasn't נטמא
- 6) מהרש"א as explained תוספות
- a) First קשיא
    - i) Why is it that the ברייתא doesn't say that
      - (1) מצה בכורים can be used for
      - (2) "הואיל אי לא קרי עלי' שם בכורים" the בכורים would have been נאכל in כל מושבות
  - b) Second קשיא
    - i) Why does ר' עקיבא need to rely on the ריבוי and ר' אליעזר to teach that a person can be יוצא חיוב מצה שני מעשר that isn't חלה
    - ii) Say that מעשר שני counts as מושבות בכל based on "הואיל" if it hadn't been brought to ירושלים
- 7) תירוץ
- a) Part 1
    - i) "הואיל" applies to be מצה ידי חובת מצה only if (1) and (2) are correct namely
      - (1) Where because of a צירוף of two דינים
        - (a) For example the צירוף into "חלת מעשר שני" of the דין חלה and the דין מעשר שני
        - (b) A נאכל בכל מושבות isn't מאכל
      - (2) And
        - (a) by being מפריד the צירוף by applying הואיל
        - (b) the two separate דינים that remain are מושבות בכל without any further change
    - ii) For example

(1) נאכל בכל מושבות alone without further change is חלה

(2) And מעשר שני alone

(a) even as it stands having been brought to ירושלים

(b) is based on the ריבוי of מצות מצות and the מימרא of ר' אליעזר

b) Part 2

i) "הואיל" doesn't apply to be יוצא ידי חובת מצה for any דין that as it stands alone even without a צירוף can't be used to be יוצא ידי חובת מצה

ii) That's why

(1) For בכורים

(a) As the בכורים stand now after having been קרא עלי' שם בכורים

(b) we can't say "הואיל ולא קרא עלי' שם בכורים" the בכורים would have been נאכל בכל מושבות

(2) And for מעשר שני

(a) Since the מעשר שני is now in ירושלים

(b) we don't say "הואיל ואי לא העלוהו לירושלים" the מעשר שני would have been נאכל בכל מושבות

(c) and the מעשר שני can be used for מצה only by applying the ריבוי and the מימרא of ר' אליעזר [stop]

תד"ה ר' יהודה אומר יקבר

בד"ה ר"י אומר כו' נטמא אין לא נטמא לא כו' אלמא לקוח לרבנן נמי אינו נפדה טהור כו' עכ"ל והגירסא שלפנינו בפ' איזהו מקומן אינו כן אלא דה"ג התם והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח אינו נפדה דתנן הלקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה ר"י אומר יקבר כו' והשתא מר"י פריך ולא מרבנן ושפיר איכא למימר לרבנן דלקוח נפדה טהור בריחוק מקום אפי' מדרבנן ועיין בר"ש בפ"ג דמעשר שני דפירש שני הגירסאות הללו וק"ל:

דף לח:

גמרא רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות וכו'

[דף לח עמוד ב] גמ' רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות כו' ואין להקשות כיון דלא היה בכמה חלות רק רביעית שמן ע"כ גם מים היו בו וא"כ ה"ל מי פירות עם מים דממהר יותר להחמיץ ואמאי יוצא בהן בפסח אם עשאן למכור די"ל דשאני התם דכהנים זריזין הן כדאמרי' לעיל גבי פושרין ועי"ל כיון דלא הוי רק רביעית לכמה חלות אינו ממהר להחמיץ בשביל דבר מועט כזה יותר מאילו היה הכל מים דמשום ה"ט קאמר דלא הוה מצה עשירה ודו"ק:

1) הקדמה

a) "עביד לה שמירה לשם מצה" teaches that "ושמרתם את המצות"

2) גמרא here as explained by the דף לה: at משנה

a) חלות תודה

i) עשאן לעצמו אין יוצא בהן

(1) Because the תחמיץ שלא שימור isn't "לשם מצה" but is "לשם זבח"

ii) עשאן לימכר יוצא בהן

(1) Because their תחמיץ שלא שימור is "לשם מצה"

3) גמרא

a) קשיא

i) חלת תודה shouldn't be eligible for מצה anyway

ii) Since חלות תודה are נילושים בשמן and count as מצה עשירה for פסח

b) תירוצ

i) רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות ואין כאן עושר

4) דף לה: at ד"ה מי פירות אין מחמיצין at תוספות

a) רבינו תם

i) מעורב במים מי פירות aren't מחמיצין so long as the מי פירות aren't

ii) Where the מי פירות are מעורב במים they're להחמיץ even faster than מים alone

5) מהרש"א

a) קשיא

i) With so little שמן for so many חלות it must be that מים was added to שמן for the לישא

ii) so עשאן לימכר חלות תודה shouldn't be used for מצות בפסח out of a חשש that they might become חמץ

b) Two תירוצים

- i) First תירוץ based on the גמרא at .לו. דף
  - (1) חלות תודה are prepared by כהנים who are זריזין and will be תחמיץ שלא שומרים
- ii) Second תירוץ
  - (1) Since we've established that there wasn't enough שמן for חלות תודה to make the חלות count as עשירה
  - (2) It follows also that the שמן wasn't enough to result in להחמיץ ממהרות

זאת אומרת

תוס' בד"ה זאת אומרת כו' דהא ר"מ דקתני בהאי לישנא כו' דאמר התם מ"ט דר"מ כו' ומנחה ונזירות ישרות כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלא הוה גרסי בברייתא מנחה ונזירות קרבין אבל בנוסחת גמרות שלפנינו גרסינן בהדיא בברייתא הכי מנחה ונזירות קרבין דר"מ ע"ש וק"ל:

תד"ה נאכלים בנוב וגבעון

בד"ה נאכלין בנוב כו' היכי ממעט ביכורים מבכל מושבות והא ביכורים הוה חובה כו' עכ"ל יש לדקדק דהך קושיא גופה שהקשו הכא בשם הר"נ גאון הקשו התוס' כבר לעיל בפשיטות אמעשר שני דקתני התם בהדיא דנאכל בנוב וגבעון בכל ערי ישראל ול"ל לתלמודא למימר כדר"א וכן הקשו קושיא זו גופה לעיל בפשיטות גבי ביכורים וי"ל דהא דאמרי' התם מעשר שני בזמן נוב וגבעון נאכל בכל ערי ישראל היינו לר"ש דאמר חובות שאין קבוע להם זמן כגון מעשר בהמה לא קרבו בנוב וגבעון ואתקש מעשר דגן למעשר בהמה אבל לר' יהודה מסיק התם דבעי לאוכלן בנוב וגבעון והשתא לא קשיא לר"נ גאון לעיל במעשר שני כיון דלר"י אינו נאכל בכל מושבות אפילו בזמן נוב וגבעון ניחא ליה למימר לכ"ע דיש לו היתר במושבות כדר"א ולא קשיא ליה אלא גבי ביכורים דממעט ליה לכ"ע בין לר"י הגלילי בין לר"ע מבכל מושבות הא אפילו לר"ש דאין קרב בנוב וגבעון אלא חובות הקבוע להן זמן הא ביכורים נמי חובות הקבוע להן זמן הן כמו פסח קרבו שם ונאכל בכל ערי ישראל כמו פסח שהוא קדשים קלים ועוד נראה לפי גירסת ספרים שלנו דל"ג במתניתא התם ומעשר שני נאכל בכל ערי ישראל וכ"כ התוס' שם דיש ספרים דל"ג ליה ומסיק התם דמתני' אתיא כר"ש דמעשר בהמה שהוא חובות שאין קבוע להן זמן לא קרבו התם ואתקיש ליה מעשר דגן והשתא מה"ט דאתקש למעשר בהמה לא יהא נאכל כלל ומעשר שני אין לו תקנה אלא בפדיון כמו מעשר בהמה דלא קרבו ואין נאכלין אלא במומן לבעלים כמ"ש התוס' שם והשתא לר"ש לא תקשי ליה לר"נ כלל במעשר שני שהרי אינו נאכל כלל בזמן נוב וגבעון אלא מביכורים הוא דקשיא ליה דה"ל חובות הקבוע להם זמן כמו פסח דקרבו ונאכל בכל ערי ישראל ודו"ק:

1) First הקדמה

a) ר' עקיבא for ברייתא בדף לו:

i) יכול יצא אדם ידי חובתו בבכורים

(1) ת"ל בכל מושבותיכם תאכלו מצות

(2) מצה הנאכלת בכל מושבות יצא וכו'

ii) יכול שאני מוציא אף מעשר שני ת"ל מצות מצות ריבה

iii) מה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא בכורים

(1) מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר' אליעזר

(2) דא"ר אליעזר מעשר שני שנטמא פודין אותו אפילו בירושלים

b) Note by the way that

i) ר' יוסי הגלילי

(1) אין אדם יוצא ידי חובתו בבכורים that ר' עקיבא agrees with

(2) but disagrees with ר' עקיבא and holds that אין אדם יוצא ידי חובתו במעשר שני

2) Second הקדמה

a) דף לה. at משנה

- i) חלות תודה עשאן לעצמו אין יוצא בהן
- ii) For a reason that's not relevant here
- b) דף לח: at גמרא
- i) קשיא
- (1) Why not use the טעם that חלות תודה are נאכלין only מן החומה בירושלים לפנים מן החומה
- ii) תירוץ
- (1) אמר ריש לקיש זאת אומרת חלות תודה נאכלין בנוב וגבעון
- 3) דף לו: on ד"ה אמר ר' אליעזר at תוספות mentioned in דף קיב: at זבחים in סוגיא
- a) For זמן נוב וגבעון during ר' שמעון
- i) נאכלין בכל מקום "חובות הקבוע להן זמן כפסח" were
- ii) זמן קבוע that has no מעשר שני
- (1) For נאכלין בכל ישראל was גרסא א'
- (2) For נאכל at all wasn't גרסא ב'
- b) For זמן נוב וגבעון during ר' יהודה
- i) נאכלין בכל מקום "חובות הקבוע להן זמן כפסח" were
- ii) נוב וגבעון only inside the cities of זמן קבוע that has no מעשר שני
- 4) דף לו: at תוספות
- a) הקדמה
- i) We established for ריש לקיש that
- (1) נאכלין בכל מושבות are considered to be חלות תודה
- (2) Because בזמן נוב וגבעון they were נאכלין בכל ישראל
- b) First קשיא based on the first גרסא in שמעון
- i) Now that we've established for the first גרסא that מעשר שני was נאכל בכל ישראל בזמן נוב וגבעון
- ii) Why does the גמרא need to rely on the ריבוי and ר' אליעזר to explain why מעשר חובת מצה שני can be used for
- c) Second קשיא
- i) זמן נוב וגבעון in נאכלין בכל ישראל were also בכורים
- ii) "דמאי שנא ממעשר שני"
- iii) So why does the ברייתא at דף לו: say בכורים can't be used for מצה because נאכל בכל מושבות aren't בכורים
- 5) ד"ה נאכלין בנוב וגבעון here at תוספות
- a) רבינו נסים גאון of קשיא

- i) חובות הקבוע להן זמן presumably ought to count as בכורים
  - ii) It follows that that בכורים were בכל ישראל in נוב וגבעון the same as קרבן פסח
  - iii) So why unlike חלת תודה don't בכורים count as מושבות בכל because they were בכלי ישראל in נוב וגבעון
- 6) מהרש"א
- a) First קשיא
    - i) We've seen that תוספות earlier asked similar קושיות for both מעשר שני and בכורים
    - ii) Why does רבינו נסים גאון raise these קושיות here again for בכורים
  - b) Second קשיא
    - i) why doesn't רבינו נסים גאון ask his קשיא for מעשר שני the same as תוספות
  - c) Third קשיא
    - i) Why doesn't רבינו נסים גאון rely on "מאי שנא ממעשר שני" for his קשיא on בכורים
  - d) תירוץ
    - i) We've established that
      - (1) only the first גרסא of שמעון ר' holds that מעשר שני was בכל ישראל in זמן נוב וגבעון
      - (2) While
        - (a) מעשר שני wasn't נאכל at all during נוב וגבעון for the second גרסא of ר' שמעון
        - (b) מעשר שני was נאכל only in נוב וגבעון during נוב וגבעון for the שיטה of ר' יהודה
    - ii) It follows that
      - (1) To say that מעשר שני counts as מושבות נאכל בכל for the second גרסא of ר' ר' יהודה and for שמעון
      - (2) The גמרא needs to rely on the ריבוי and the מימרא of ר' אליעזר
    - iii) That's also why
      - (1) רבינו נסים גאון says that
        - (a) Although he can't rely on ממעשר שני מאי שנא for a קשיא on בכורים for the second גרסא of שמעון ר' or for יהודה ר' who hold that מעשר שני wasn't נאכל בכל ישראל in נוב וגבעון
        - (b) Still בכורים presumably count as זמן להן הקבוע the same as קרבן פסח
        - (c) So לכל הדעות the דין ought to be that at least בכורים were בכל ישראל in נוב וגבעון

דף לט.

גמרא אף מרור מין זרעים וכו'

דף לט עמוד א] גמרא אף מרור מין זרעים כו' לאו דוקא אלא מין ירקות הן כדקתני במתני' וכדמסיק לקמן אלא דקרו להו נמי מין זרעים כדלקמן במתני' ה' זרעונין והיינו ה' ירקות וק"ל:

תד"ה ואימא הירדוף

תוס' בד"ה ואימא הירדוף כו' ה"נ ה"מ לשנויי הכי אלא דמשני שפיר טפי כו' עכ"ל וכן
הא דמשני גבי הרזיפי מה מצה שנקחת בכסף מעשר ה"ה דה"מ לשנויי הכי לפי פירש"י
דהרזיפי סם המות לבהמה הוא וגבי הירדוף נמי ה"מ לשנויי כדמשני גבי הרזיפי דאינה
נקחת בכסף מעשר שני אלא דמשני שפיר טפי וק"ל:

- 1) הקדמה
  - a) "על מצות ומרורים" פסוק in the מרור to איתקש is מצה
  - b) דף לו. on ד"ה מצה at רש"י See
- 2) משנה
  - a) מין ירק is a מרור
- 3) גמרא
  - a) שאלה
    - i) בהמה to סם המות that's an עץ מר is "הירדוף" that's מרור Maybe
  - b) תשובה
    - i) מרור is איתקש to מצה to teach that
(1) מין זרעים is a מצה Just as
(2) מין זרעים also needs to be a מרור
  - c) שאלה
    - i) סם המות לבהמה that's מין זרע that's הרזיפו is מרור Maybe
  - d) תשובה
    - i) מרור is איתקש to מצה to teach that
(1) מצה is מעשר בכסף Just as
(2) מרור also needs to be מעשר בכסף ניקח
ii) This is הרזיף that ממעט isn't a פרי מאכל and can't be מעשר בכסף
- 4) תוספות
  - a) קשיא
    - i) In מסכת סוכה the גמרא explains that הדס can't be הירדוף because נועם דרכי נועם
and הירדוף isn't נועם
    - ii) Why doesn't the גמרא use the same תירוץ here
  - b) תירוץ
    - i) The גמרא prefers the תירוץ that מרור must be דומיא דמצה that's מין זרעים
    - ii) While מסכת סוכה in the גמרא needs to rely to איתקש to מצה and that's why the הדס isn't
דרכי דרכי נועם תירוץ that

5) מהרש"א

a) קשיא

- i) We've established that the מרור can't be הרזיפי because "דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור וכו'"
- ii) Why doesn't תוספות ask the same קשיא on why the גמרא for הרזיפי doesn't rely on the תירוץ of דרכי נועם

b) תירוץ

- i) Here too the גמרא prefers a תירוץ that's based on דמרור

c) קשיא

- i) We've seen that
  - (1) The גמרא says הירדוף can't be used for מרור because 'מין זרעים וכו'
  - (2) And the גמרא says הירדוף can't be used because 'מה מצה שניקחת בכסף מעשר וכו'
- ii) Now
  - (1) We understand that מה מצה מין זרעים isn't a מיעוט for הירדוף because הירדוף is a מין זרעים
  - (2) But why can't מה מצה שניקחת בכסף מעשר be a מיעוט for הירדוף

d) תירוץ

- i) The most preferred תירוץ is דומיא דמצה based on מין זרעים מה מצה
- ii) The second preferred תירוץ is דומיא דמצה based on בכסף מעשר מה מצה הניקחת
- iii) The least desirable תירוץ is דרכי נועם

דף לט:

גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים

דף לט עמוד ב] גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים כו' דליכא למימר דה"ק אבל בירקות לא בעי כ"כ הרחקה דמשמע דרב להקל קאמר דזרעין בערוגה א' ולא להחמיר מיהו בפשיטות ה"מ למפרך היאך ס"ד למימר דה"מ בזרעין הא תנן בהו אין זרעין אותן בערוגה א' ויש ליישב דאימא דלא קאי אערוגה אחת דו' טפחים ודו"ק:

1) ברייתא

a) ערוגה שהיא בת ששה על ששה טפחים זרעין בתוכה חמשה זרעונים וכו'.

2) רש"י as explained by דף לט. at גמרא

a) אמר רבה בר רב הונא אמר רב

i) ירקות מרור כולן נזרעין כהלכתן בערוגה אחת

b) קשיא

i) ברייתא We already know this from the

c) תירוץ

i) מין ירק is a מרור

(1) זרעונים of the ברייתא דין that the מהו דתימא (1)

(2) קא משמע לן

3) מהרש"א

a) Here are two possible מהלכים to explain the תירוץ of the גמרא

i) מהלך First

(1) I might have thought that

(a) זרעונים שש applies only to שש

(b) but ירקות are ינקי טפי and are אלימא relative to זרעונים and need a larger ערוגה

(2) ירקות שש is enough also for "קא משמע לן לקולא"

ii) Second מהלך

(1) "I might have thought that

(a) זרעונים שש applies only to שש

(b) but not for ירקות that are ינקי פחות and need more than שש

(2) ירקות anyway שש is needed for "קא משמע לן לחומרא"

b) But

i) the גמרא holds that the לשון of רב implies that רב intends a קולא and that the first מהלך is correct that ירקות are אלימא

- ii) and this explains the קשיא that follows in the המשך of the גמרא
- 4) גמרא of the המשך
- a) קשיא
- i) How can say that ירקות are אלימא
- ii) When there's a משנה that implies that it's זרעונין that are אלימא
- (1) מישא of the משנה
- (a) כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה אחת
- (2) סיפא of the משנה
- (a) כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת
- 5) מהרש"א of המשך
- a) קשיא
- i) The גמרא would have had to explain the following קשיא even if רב hadn't suggested that ירקות אלימא
- (1) נזרעין בערוגה אחת זרעים ברייתא says that
- (2) "כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה אחת" מישא of the משנה says that
- b) תירוץ
- i) Part 1
- (1) מישא of the משנה doesn't mention the size of the "ערוגה" that's not enough for זרעים
- (2) And we could have said that
- (a) מישא of the משנה means
- (i) "כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה אחת שהיא פחותה משש על שש"
- (b) ברייתא says that
- (i) שש על שש that's נזרעין בערוגה אחת זרעים
- ii) Part 2
- (1) But
- (a) once we assume that רב holds that ירקות are אלימא and are ינקי טפי
- (b) we can no longer say that מישא of the משנה teaches that אין זורעין בערוגה אחת בפחות משש
- iii) because if so
- (1) we need to say that סיפא of the משנה that says
- (a) "כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת"
- (b) Presumably also refers to an ערוגה that's משש פחות

(2) And it can't be that

(a) For פחות ממש על שש that are אלים the ערוגה can be שש על שש

(b) And for זרעים are תשישי the ערוגה needs to be שש על שש

רש"י ד"ה כעין דאורייתא תיקון

בפירש"י בד"ה כעין דאורייתא תיקון ואין לו היתר במושבות כו' מה מצה בעינן נאכלת בכל מושבות אף כו' עכ"ל הוא מגומגם דלר"י הגלילי קיימין ולא ממעט מעשר שני מבכל מושבות אלא מעוני שאינו נאכל באנינות ולפי מה שכתבנו לעיל לפרש"י בחומש דממעט מעשר שני ממושבותיכם והיינו לר"י הגלילי ולזמן בית עולמים ניהא גם הכא דנקט מושבות לזמן בית עולמים ולא נקט עוני דלא אצטריך אלא לנוב וגבעון וק"ל:

דף מ.

גמרא אמר שמואל וגמרא מצוה ללתות

דף מ עמוד א] גמרא אמר שמואל חטיין של מנחות אין לותתין אותם וקא קרי להו סולת כו' יש לדקדק אמאי לא פריך בפשיטות כיון דחטיין של מנחות אין לותתין משום דליתיה בזריזין ולא במקום זריזין כדאמר' לעיל אמאי שרי רבא לתיתה במצת מצוה דליתיה נמי בזריזין ולא במקום זריזין דלענין לישת פושרין מפלגינן לעיל בין מצת מנחות דאיתיה במקום זריזין ובין לישת פושרין דמצת מצוה ולתיתה דמנחות דליתנייהו במקום זריזין אבל לתיתה בין הכא ובין הכא ליכא במקום זריזין ויש ליישב דרבא פליג אשמואל וסבר דלתיתה שרי נמי במנחות ודו"ק:

שם מצוה ללתות כו' אי לא דבעי לתיתה שימור למאי כו' דאי לאו דבעי לתיתה ובעי שימור משום דשרי לתיתה לא אצטריך לכתוב ושמרתם כיון דסגי בלא"ה לא ילתות ולא תיבעי ליה שימור וק"ל:

1) גמרא

a) רבא

i) It's מותר to be חטיין ללתות for מצות on פסח

ii) Here's proof

(1) it's impossible to make פת נקי' without לתיתה

(2) yet a משנה says a person can be יוצא ידי חיוב מצה with פת נקי'

(3) So it must be that the person was לותת the חטיין

b) רבא to קשיא

i) It must be possible to make פת נקי' or סלת without לתיתה

ii) since

(1) מנחות for ללתות חטיין to be אסור it's says שמואל

(2) And yet we know that a קרבן מנחה requires סלת

2) מהרש"א

a) קשיא

i) Why doesn't the גמרא also ask this קשיא to רבא

(1) The reason that שמואל says it's אסור to be ללתות חטיין for מנחה is that שמא תחמיץ that חייש we're

(2) And for the same reason לתיתה ought to be אסור to be ללתות חטיין for מצות בפסח

b) תירוץ

i) חיישינן שמא תחמיץ on שמואל of שיטה as an אמורא can disagree with רבא

ii) namely רבא can hold that both for קרבן מנחה and מצות בפסח we're not חייש שמא תחמיץ

- iii) But the שיטה of שמואל is still enough to prove against רבא that במציאות there can be פת נקי' and סלת without לתיתה
- 3) גמרא of the המשך
- a) מצוה ללתות because
- i) the תורה says ושמרתם meaning be שומר that the עיסה not become חמץ
- ii) and
- iii) אי לא דבעי לתיתה שימור למאי
- 4) גמרא of the ביאור – מהרש"א
- a) if לתיתה is a מצוה
- i) we understand why the תורה needs to say ושמרתם that the עיסה not become חמץ
- b) But if לתיתה is מותר but isn't a מצוה
- i) the תורה wouldn't need to warn that ושמרתם in all cases
- ii) since a person won't need to make שימור if he decides not to be ללתות

דף מ:

תד"ה אבל עושהו

דף מ עמוד ב] תוס' בד"ה אבל עושהו כו' ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא כו' עכ"ל אבל בפ' בני העיר לא כתבו התוס' כן ע"פ הפסיקתא שם וז"ל אהא דאמרי' ר"ה אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם [חזון] וגו' ואין אנו עושין כן אלא מפטירין בירמיה שמעו דבר ה' וגו' כו' ע"פ הפסיקתא כו' עכ"ל ע"ש ויש ליישב דבריהם דהכא ע"פ הפסיקתא דה"פ דנהגינן ע"פ הפסיקתא לומר בכל השנים חזון בשבת שלפני ט' באב ולא בר"ה אב שחל להיות בשבת ובהפטרות שמעו דבר ה' ג"כ ע"פ הפסיקתא נוהגינן כן ברוב השנים אלא כשחל ר"ה אב בשבת נדחית מפני הפטרת ר"ה דהיינו השמים כסאי דתדיר ושאינו תדיר כו' ודו"ק:

1) תוספות

- a) ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו
- b) For example
  - i) The מסכת מגילה גמרא says that שבת on חל that's ראש חדש אב on מפטירין חזון (1)
  - ii) And yet
    - (1) Based on פסיקתא
    - (2) We're instead מפטיר with השמים כסאי on that שבת the same as every שבת ראש חדש

2) מהרש"א

- a) קשיא
  - i) Why does תוספות in מגילה say for the פסיקתא that the correct הפטרה is ירמיה ב' in שמעו דבר ד'
- b) תירוץ
  - i) Here's the סדר
    - (1) On the שבת before תשעה באב that can never fall on ראש חדש the הפטרה is חזון
    - (2) If the preceding שבת isn't ראש חדש the הפטרה is שמעו דבר ד'
    - (3) If the preceding שבת is ראש חדש then
      - (a) Based on תדיר קדם
      - (b) the הפטרה is the same as every other שבת ראש חדש

תד"ה האילפס

בד"ה האילפס כו' ונראה דאפילו שמואל כו' ובשילהי מסכת עבודת כוכבים כו'
ובירושלמי כו' עכ"ל כל דבריהם כאן אינן ברורין בזה ועיין במקומו בפרק כירה שם
תמצא דבריהם מסודרים על נכון וק"ל:

תוספות בא"ד והא דאמרינן

בא"ד והא דאמרינן בפרק כירה דשרי חם לתוך צונן כו' י"ל כו' הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב כו' עכ"ל הלשון מגומגם דההיא דבפרק כיצד צולין חם לתוך צונן נמי איירי בכה"ג שהצונן שלמטה הוא דבר המתערב כגון חלב ואפ"ה קאמר דקולף אלא דר"ל דהצונן שלמטה שהוא מים עם החם של מעלה שהוא נמי מים הוא דבר המתערב זה בזה וע"ש בתוס' וק"ל:

1) דף עו. at כיצד צולין in גמרא 1)

a) Part 1

i) חם לתוך חם (בשר רותח לתוך חלב רותח) אסור דבלע היתר מאיסור

ii) צונן לתוך צונן דברי הכל מותר

iii) חם לתוך צונן וצונן לתוך חם

(1) רב אמר עילאה גבר

(2) ושמואל אמר תתאה גבר

iv) It follows that

(1) if the גובר is חם the גובר makes the other חם also and the case counts the same as חם where the דין is אסור because they're מהדדי

(2) if the גובר is צונן it makes the other צונן also and the case counts the same as צונן where the דין is מותר because they're not מהדדי

b) Part 2

i) Still

(1) In a case of חם לתוך צונן where for שמואל the צונן that's תתאה is גובר

(2) the חם that's עילאה needs קליפה

(3) Because the חום of the עילאה is מבשל the תתאה enough for the עילאה to be בולע כדי קליפה

c) קשיא

i) Why does the גמרא say in פרק כירה that חם לתוך צונן is מותר on שבת because there's no בישול altogether

d) תירוץ

i) Because in פרק כירה the צונן that's תתאה is מים

ii) And

(1) if חם are liquids the liquids are מערב the חמימות that comes from the עילאה

(2) and the תתאה don't become נתבשל at all

2) מהרש"א

a) קשיא

- i) But in כיצד צולין the תתאה is חלב that's also a liquid
  - ii) And still the בשר needs קליפה as we've explained
- b) תירוך
- i) in פרק כירה the עילאה as well as the תתאה are both מים
  - ii) and that's why the חמימות of the עילאה is נתערב completely and there's no בישול at all

תד"ה רבא מחו להו

בד"ה רבא מחו ליה כו' דאין דרכם לבא לידי חימוץ כ"כ עכ"ל ולשוך הרא"ש מדוקדק יותר שאין בא לידי חימוץ ולא חיישינן דילמא אתי לאחלופי כו' עכ"ל ע"ש וק"ל:

- 1) גמרא
  - a) קידרא בחסיסי thickened pots with רבא
- 2) תוספות
  - a) אין דרכם להחמיץ כל כך that קמה של עדשים "קידרא" are
- 3) מהרש"א
  - a) קשיא
    - i) Why does תוספות say כל כך
    - ii) After all קטניות are עדשים and aren't מחמיץ at all
  - b) תירוצ' based on רא"ש
    - i) תוספות realizes that there can be no חימוץ at all
    - ii) תוספות means that we're not חייש that a person will be טועה and use דברים that are מחמיץ instead of קטניות that aren't מחמיץ

דף מא.

תד"ה מאי לאו

[דף מא עמוד א] בד"ה מאי לאו כו' ואפ"ה קאמר נותן הקמח ואח"כ נותן את החומץ אלמא כו' עכ"ל דליכא למימר בנותן הקמח ואח"כ נותן החומץ משום דצמית הוא ולכך לא מחמע אבל היכא דלא צמית חמועי מחמע כסברת המקשה דהכא דהא המקשה דלעיל דפריך ונוקמא כרבי יוסי ע"כ דלא ידע לפלוגי בין דאיתיה בעיניה ובין ע"י תערוכות וא"כ ע"כ דליכא למתלי בצמית ולא צמית לת"ק דר' יוסי דלמה נאמר דצמית טפי בנותן הקמח ואח"כ החומץ מנותן החומץ ואח"כ הקמח דהא חומץ בעיניה נמי לא צמית לת"ק דר' יוסי אלא דאיכא לפלוגי ביניהו בנותן הקמח ואח"כ החומץ לא צמית ולא מיחמע אבל בנותן החומץ ואח"כ הקמח לא צמית הא חימוע מיחמע וא"כ מאי קשיא ליה הכא דאימא חרוסת נמי לא מצמית ולא חימוע מיחמע כמו נותן הקמח ואח"כ החומץ אף על גב דלא צמית חימוע נמי לא מחמע ודו"ק:

1) הקדמה

- a) Water and other משקין aren't מלהחמיץ צומת and instead are מחמע meaning they're מחמיץ

2) "התחילו לינפח" that שעורין on דף מ. at ברייתא א'

- a) תנא קמא

i) מחמיץ שעורין the צומת isn't חומץ

- b) ר' יוסי

i) מחמיץ שעורין the צומת is חומץ

3) תבשיל של חומץ and קמח on the placing of דף מ: at ברייתא ב'

- a) תנא קמא

i) נותן את הקמח ואח"כ נותן את החומץ

ii) אבל אסור לתת חומץ ולאח"כ לתת קמח

- b) יש אומרים

i) שרי אף לתת חומץ ואח"כ קמח

4) גמרא

- a) הוה אמינא of שיטה

i) It's מסתבר that

(1) The ברייתא א' of ר' יוסי is ברייתא ב' of יש אומרים

(2) And the ברייתא א' in ר' יוסי of תנא קמא is the ברייתא ב' of תנא קמא

ii) We'll explain the סברא of the הוה אמינא below

- b) גמרא of the מסקנא to the הקדמה

i) Part 1

- (1) When נתן את החומץ and נתן את הקמח
- (2) The חומץ counts as בעין when it's added to the קמח
- ii) Part 2
- (1) When נתן את החומץ and נתן את הקמח
- (2) The חומץ is already בתבשיל מעורב and counts as בעין when the קמח is added to the mixture of the חומץ and קמח
- iii) Part 3
- (1) The מחלוקת between תנא קמא and יש אומרים of ברייתא ב' is that
- (a) בעין חומץ is צומת only תנא קמא says
- (b) יש אומרים say חומץ is צומת also בעין שלא
- iv) Part 4
- (1) בעין חומץ that is being added to תנא קמא and ר' יוסי deal with ברייתא א' שעורין שהתחילו לינפח
- c) מסקנא
- i) It can't be proved that ר' יוסי of ברייתא א' is the יש אומרים of ברייתא ב'
- ii) Since
- (1) בעין חומץ that's of ברייתא א' deals only with ר' יוסי
- (2) While יש אומרים in ברייתא ב' say that חומץ is צומת even when it's not בעין
- 5) תוספות
- a) קשיא
- i) Why didn't the מסקנא also say that
- (1) תנא קמא of ברייתא א' in יש אומרים can't be the תנא קמא of יש אומרים in ברייתא ב' who say that חומץ is צומת when the חומץ is בעין
- (2) Since תנא קמא of ברייתא א' says in יש אומרים that חומץ isn't צומת even when it's בעין
- b) תירוץ
- i) The היה אמינא assumed that
- (1) The תנא קמא of ברייתא א' is in fact the תנא קמא of ברייתא ב' because
- (a) Although the תנא קמא of ברייתא א' says that חומץ isn't צומת
- (b) the תנא קמא of ברייתא א' also holds in ברייתא ב' that
- (i) where נתן את החומץ ואח"כ נתן את הקמח
- (ii) the חומץ is also not מחמע
- ii) שאלה

- (1) Then why doesn't the תנא קמא in ב' ברייתא permit נותן את החומץ ואח"כ נותן את הקמח
- iii) תשובה
- (1) There can be some סברא that explains that
- (a) Although נותן את החומץ ואח"כ נתן את החומץ where מחמע isn't חומץ
- (b) נתן את החומץ ואח"כ נתן את הקמח where מחמע is חומץ
- c) Note that this מהלך of תוספות establishes that it's possible to have a case where מחמע isn't צומת and also isn't חומץ
- 6) מהרש"א
- a) תוספות to קשיא
- i) Maybe the הוה אמינא holds that חומץ that's not צומת is always מחמע
- ii) And the reason that the תנא קמא says it's מותר to be תחלה is because נותן את הקמח תחלה where צומת is חומץ
- iii) And the reason that the תנא קמא is אוסר to be תחלה is because חומץ isn't צומת when נותן את החומץ תחלה
- b) תירוצ
- i) In the הוה אמינא the גמרא hasn't yet realized the סברא of the מסקנא that there can be a חילוק between
- (1) חומץ that's בעין and can be צומת
- (2) And חומץ that's not בעין and can't be צומת
- ii) And it must be that
- (1) There there's no other סברא to be מחלק between
- (a) נותן את הקמח תחלה
- (b) And נותן את החומץ תחלה
- (2) Because otherwise the מסקנא of the גמרא wouldn't have been forced to say the חילוק is between חומץ that's בעין and חומץ that's not בעין
- 7) גמרא
- a) שמואל
- i) חומץ isn't צומת the שעורין from being מחמיץ because the הלכה follows the תנא ברייתא א' in ר' יוסי קמא
- 8) דף מא. at גמרא of המשך
- a) רב אשי
- i) For שמואל who holds that חומץ is similar to מים and other משקין and isn't צומת
- ii) חומץ in הרוסת would also be the same as מים and other משקין that aren't צומת but are מחמע

b) רב אשי to קשיא

i) דלמא לא מצמית צמית ולא חמוע מחמע

9) תוספות

a) רב אשי to קשיא of תוספות to support the

b) We've established that the הוה אמינא can accept that there exists a case where חומץ isn't צומת and also isn't מחמע

c) So

i) The רב אשי to קשיא is correct

ii) And it's possible that the חומץ in הרוסת is another case where חומץ isn't צומת and also isn't מחמע

גמרא ר' אומר במים

גמ' ר' אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מנין ת"ל ובשל מבושל כו' כתב הרא"ם וא"ת לא לכתוב במים ולא בשל אלא אל תאכל נא ומבושל דמשמע בין במים בין בשאר משקין כו' וי"ל כיון דמבושל כולל גם הצלי כו' עכ"ל ע"ש ותירוצו דחוק כיון דעיקר מצותו צלי כדכתיב בקרא דלקמן ואכלו אותו צלי היאך ס"ד למימר דמבושל היינו צלי ובעיקר קושייתו תקשי ליה נמי בשמעתין לת"ק דיליף שאר משקין בק"ו ממים לא לכתוב במים כלל ובלא ק"ו מבושל משמע בין מים בין שאר משקין אלא דע"כ אית לן למימר דמים דכתיב בקרא אורחא הוא דסתם בישול במים הוא אלא משום דלא נימא דדוקא במים נקט קרא קאמר דשאר משקין ק"ו הן והכי נמי איכא למימר לר' ובלאו הכי נמי איצטריך ריבויא דבשל מבושל לצלי קדר דלא הוה שמעינן ליה מסתם בישול וק"ל:

1) ברייתא

a) שאלה

- i) כתיב אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש
- ii) אין לי אלא במים שאר משקין דאסירי מנין

b) תשובה

- i) רבנן
אמרת קל וחומר וכו' שאר משקין דמפיגין טעמן – שנותנין בו טעם שלהן – לא כל שכן (1)
- ii) רבי
מרבוי דבשל מבשל ילפינן דאף שאר משקין אסירי (1)

c) שאלה

- i) מאי בינייהו

d) תשובה

- i) איכא בינייהו צלי קדר
לרבנן דילפי מק"ו לשאר משקין דמפיגין טעמו (1)
בצלי קדר שרי דלא מפיג טעמו (2)
- ii) לרבי צלי קדר אסור מרבויה דבשל מבשל

2) ר' אליהו מזרחי

a) קשיא

- i) For רבי
(1) why does the פסוק begin by referring to מים and end by referring to בשל משקין as a ריבוי to teach that the same איסור applies to other משקין
(2) when the פסוק could have achieved the same result by not referring to מים and not setting out the רבוי of בשל מבשל

b) תירוץ

- i) if the פסוק hadn't referred to מים
  - ii) We'd have said that the איסור applies also to a standard צלי where there's no משקין at all
- 3) מהרש"א
- a) Two קושיות on רא"ם
    - i) First קשיא
      - (1) רבי for קשיא should not have asked his רא"ם (1)
        - (a) Because
          - (i) Even if the פסוק hadn't said מים
          - (ii) רבי would have needed the ריבוי of מבשל בשל to teach that צלי קדר is אסור
        - (2) רבנן for קשיא should instead have asked his רא"ם (2)
          - (a) Why does the פסוק say מים and then require us to rely on a קל וחומר to include other משקין
      - ii) Second קשיא
        - (1) The תירוץ of רא"ם is a דוחק
        - (2) How could we think that צלי is אסור when we know the דין that קרבן פסח needs to be צלי
    - b) תירוץ of מהרש"א to the קשיא of רא"ם as asked to רבנן instead of to רבי
      - i) The פסוק mentions מים simply because most בישול is by מים
      - ii) Once the פסוק mentions מים we need to rely on a קל וחומר to include other משקין

גמרא יכול צלאו כל צרכו יהא חייב

גמרא שם יכול צלאו כל צרכו יהא חייב כו' יש לדקדק דמהיכא תיסק אדעתין דצלאו כל צרכו יהא חייב אי משום דכתיב צלי אש והאי לאו צלי אש הוא אלא קלי אש כפרש"י א"כ מאי קאמר נא ומבושל אמרתי לך כו' דאכתי נימא דיהא אסור משום דכי אם צלי אש דכה"ג אמרי' בסמוך גבי אכלו חי דבתר דקאמר נא ומבושל אמרתי לך כו' קאמר יכול יהא מותר ת"ל צלי אש ויש ליישב ודו"ק:

1) ברייתא א'

a) יכול צלאו כל צרכו (דשויה חרוכא) יהא חייב

i) ת"ל

(1) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

(2) נא ובשל מבשל במים אמרתי לך דאסור

(3) ולא שצלאו כל צרכו

2) ברייתא ב'

a) יכול אכל כזית חי יהא חייב

i) תלמוד לומר

(1) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים

(2) נא ובשל מבשל במים אמרתי לך דאסור ולא חי

b) יכול דחי יהא מותר לכתחלה

i) תלמוד לומר כי אם צלי אש דאסור

3) רש"י

a) שאלה

i) Why would we have thought that צרכו כל צרכו is אסור

b) תשובה

i) we might have thought that צלי אש is a מיעוט that excludes קלי אש

4) מהרש"א

a) רש"י to קשיא

i) Then why is it a תירוץ that צרכו כל צרכו ולא צלאו כל צרכו

ii) Since צלי אש implies that "לא קלי אש" there should still be an איסור לכתחלה to use צלאו כל צרכו

iii) The same as for חי

(1) Where although is enough to exclude מלקות for חי

(2) אוכל חי is אסור לכתחלה it's still teaches that צלי אש

תד"ה איכא בינייהו צלי קדר

תוס' בד"ה א"ב צלי כו' אבל פשיטא דלכל הפחות איכא עשה דכי אם צלי אש כו' עכ"ל לפי שיטת ר"ת לקמן דכי אם צלי אש לשאר דברים לא אתיא אלא לעשה ולא אתי ללאו אלא לנא ומבושל דבני מילקא נינהו וק"ל:

דף מא. at תד"ה שאין תלמוד לומר (הראשון) See

תד"ה אבל לא במבשל

בד"ה אבל לא במבושל כו' דבלילתו עבה לא נפיק מתורת לחם כדפי' לעיל כו' עכ"ל היכא דליכא עליה תוריתא דנהמא אפילו בבלילתו עבה שפיר נפיק מתורת לחם כמ"ש התוס' לעיל והכי מוכח בפ' כיצד מברכין גבי חביצא אלא דמשמע להו הכא דקתני מבושל אף על פי שלא נימוח דאית ליה עדיין תוריתא דנהמא וק"ל:

- 1) רש"י as explained by גמרא
  - a) ר' יוסי
    - i) אין יוצאין ברקיק המבושל אף על פי שלא נימוח
    - ii) דבישול אחר אפיה בישול הוא
    - iii) שם לחם the מבטל is בישול And the
- 2) תוספות
  - a) We established at דף לז. that an עיסה that's בלילתו עבה counts as לחם regardless of what's later done to the עיסה
  - b) So it must be that the גמרא here deals with בלילתו רכה
- 3) מהרש"א
  - a) קשיא
    - i) We also established that even בלילתו עבה loses it's לחם once it no longer has תוריתא דנהמא
    - ii) So why doesn't תוספות explain that the גמרא deals with עבה בלילתו in a case where תוריתא דנהמא removed בישול
  - b) תירוץ
    - i) The words of ר' יוסי that speak of "מבושל אע"פ שלא נימוח" suggest that ר' יוסי deals with מצה that still has תוריתא דנהמא

תד"ה עולא אמר אפילו תימא ר' מאיר

בד"ה עולא אמר כו' ועולא לטעמיה דלא בעי לדחויי הכא טעמא דר"י דבעינן טעם מצה כו' עכ"ל ק"ק דודאי התם שפיר דחי דשלקות לענין ברכה במלתיה קאי כפרש"י התם משא"כ במצת מצוה דבעינן טעם מצה אבל הכא היאך בעי לדחויי הכי דאימא נמי טעם פסח בעינן בצלי ולא ע"י דבר אחר ונראה שהתוס' מפרשים הא דדחי התם דר"י מודה בשלקות היינו משום דשלקות הן בעין ואית בהו טעם ירק משא"כ במצה שהיא נימוח ולית כאן טעם מצה והשתא ה"נ הכא גבי פסח הוא בעין ודו"ק:

1) First הקדמה as explained by תוספות

a) ברייתא א'

i) ר' יוסי

(1) there is מצה from שם לחם the מבטל that is בישול אחר אפיית מצה

(2) With the result that a person can't be יוצא חובת מצה with the מצה that was מבשל

ii) ר' מאיר

(1) There is no בישול אחר אפיית מצה

(2) With the result that a person can be יוצא חובת מצה with the מצה that was מבשל

b) ברייתא ב'

i) קרבן פסח for בישול אחר צלי

ii) With the result that

(1) a person who eats the קרבן פסח that was מבשל after it was נצלה

(2) is לא תאכלו ממנו ... ובשל מבשל במים of לאו on the עובר

2) second הקדמה

a) עולא says that

i) Based on a ריבוי of בשל מבשל for קרבן פסח

ii) ר' מאיר Even

(1) Who says for מצה אין בישול אחר אפי'

(2) would agree that יש בישול אחר צלי for קרבן פסח

b) note that

i) in effect עולא says that

(1) were it not for the ריבוי of בשל מבשל

(2) We'd have said that

(a) קרבן פסח for יש בישול אחר צלי on ברייתא ב'

(b) follows the שיטה of ר' יוסי for מצה בפסח that יש בישול אחר אפי'

- ii) Because we assume that the דין for קרבן פסח should be the same as the דין for מצה
- 3) Third הקדמה
- a) עולא says in פרק כיצד מברכין that
    - i) The ברכה for שלקות is שהכל because בישול is מבטל from ירקות the "ירק" שם
    - ii) Similar to ר' יוסי who says that יש בישול אחר אפי' for מצה and the בישול is מבטל from מצה the "לחם" שם
  - b) But the מסקנא of the גמרא is דוחה the שיטה of עולא and says that
    - i) ר' יוסי holds that יש בישול אחר אפי' for מצה because "דבעי טעם מצה"
    - ii) This doesn't apply to the ברכה for שלקות that "לא בעי טעם" and that's why the ברכה for שלקות is in fact still האדמה פרי בורא
- 4) תוספות
- a) It follows that
    - i) Just as the מסקנא of the גמרא there is דוחה the שיטה of עולא and distinguishes
      - (1) טעם מצה מצות מצה that needs to preserve its טעם מצה
      - (2) from שלקות that "לא בעי טעם" to retain its ברכה even after it no longer has a טעם ירק
    - ii) Just so the מסקנא of the גמרא would distinguish
      - (1) "בעי טעם" that מצה
      - (2) from קרבן פסח that "לא בעי טעם"
- 5) מהרש"א
- a) קשיא
    - i) Why would תוספות think that מצה בעי טעם מצה and קרבן פסח is לא בעי טעם צלי
  - b) תירוץ
    - i) When תוספות says that מצה is בעי טעם
      - (1) תוספות means that it's missing טעם after בישול in the sense that it's no longer בעין
    - ii) And when תוספות says for שלקות and קרבן פסח that לא בעי טעם
      - (1) תוספות means that שלקות and קרבן פסח aren't missing טעם after בישול in the sense that they're still בעין

דף מא:

רש"י ד"ה שאין תלמוד לומר (הראשון) ותד"ה איכא דאמרי חדא מיהא לא לקי

דף מא עמוד ב] בפרש"י בד"ה שאין ת"ל כ"א צלי אש דהא כתיב לעיל מיניה צלי אש ומצות כו' עכ"ל וכן פרש"י בחומש דעשה גמרי' מקרא דלעיל מיניה דהיינו צלי אש ומצות וגו' וקרא דכ"א צלי אש ללא קאתי אבל התוס' כתבו דכי אם צלי אש אתי לעשה וי"ל דודאי קרא קמא צלי אש ומצות וגו' איסור עשה משמע היינו אם עבר ולא אכלו כלל והתוס' שכתבו דכ"א צלי אש אתי לאיסור עשה היינו אם עבר ואכלו חי ומבושל בחמי טבריא ועי' בתוס' פ' המקבל וק"ל:

תוס' בד"ה א"ד חדא מיהא לקי פ"ה בחי וחמי טבריא חייב משום כי אם צלי אש כו' תקשי להו ברייתא דלעיל כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל דאכתי גם לפר"ת תקשה לרב חסדא דאמר בחמי טבריא חייב ורבא גופיה מפרש דבריו ותירץ דרב חסדא מפליג בין חי ובין חמי טבריא ורבא דמפרש דבריו אליבא דרב חסדא הוא וליה לא ס"ל עכ"ל והאריך ע"ש והוא דחוק דאין זה אלא דברי נביאות לחלק בין חי ובין חמי טבריא לרב חסדא ולומר דרבא גופיה מפרש דבריו ולא ס"ל ולא לישתמיט תלמודא למימר הכי דאביי ורבא פליגי עליה דרב חסדא אבל העיקר כמ"ש בחידושינו סוף פרק המקבל דחייב דקאמר רב חסדא לאו חייב מלקות ממש קאמר בחמי טבריא אלא דקעבר בעשה דכ"א צלי אש דומיא דחי דקתני בברייתא והיינו דמפרש ליה רבא חייב דקאמר רב חסדא דקעבר משום צלי אש ר"ל ואינו חייב מלקות ממש קאמר רב חסדא אלא חייב דהיינו דקעבר בעשה ומשום דכ"א צלי אש לאו הוא למלקות בנא ומבושל דבני מילקא נינהו נקט לה גם בחמי טבריא בלשון חייב וכבר כתבנו שם קצת ראייה לזה דלשון חייב מצינו דאינו מלקות ממש וכן יש קצת להביא ראיות מתוך שמעתין לקמן דקמדייק תלמודא צלי דומיא דנא מה נא בלאו כו' ל"ל לתלמודא לדייק הכא מכא דומיא אמאי לא מדייק לה ממשמעות מלשון חייב דקתני גבי צלי אלא ע"כ דלשון חייב אינו מוכרח דהיינו חייב מלקות ומיהו בהא איכא למימר משום דחייב דצלי איכא לפרושי דהיינו מכת מרדות אצטריך לדייק דמלקות ממש קאמר דומיא דנא ובההיא דבשל הפסח בחמי טבריא ליכא לפרושי דחייב מכת מרדות קאמר דא"כ דומיא דהכא בשבת פטור אפילו ממכת מרדות ובפ' כירה אמרי' בהדיא דפטור היינו ממלקות אבל חייב מכת מרדות ודו"ק:

1) הקדמה

a) קרא קמא

i) צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו

b) קרא בתרא

i) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

2) ברייתא

a) There is no מלקות for "אכל ממנו חי" because

i) that נא ומבשל לאו only for "אל תאכלו ממנו נא ומבשל במים כי אם צלי אש" lists separately

ii) But "אל תאכלו ממנו ... כי אם צלי אש" does teach that חי is לכתחלה

- 3) In the סוגיא that follows
- a) רש"י is מבאר that רבא says that אש צלי איש כי איש לאו for חי אכלו and אכלו מבשל בחמי טבריא
- 4) תוספות
- a) רש"י to קשיא
- i) We've established that the ברייתא says there's no לאו for חי אכלו
- b) תוספות of מסקנא
- i) Must be that רבא holds that "אל תאכלו ממנו ... כי אם צלי אש" (1) is an עשה for חי and חמי טבריא (2) and is a לאו only for נא ומבשל that are listed separately in the פסוק
- c) By the way תוספות also explains for רבא that
- i) נא ומבשל are already חייב a first לאו based on their separate listing for "אל תאכלו"
- ii) "כי אם צלי אש" teaches a **second** לאו for נא ומבשל by way of סמיכות and היקש to נא ומבשל that are already מילקא בני based on the first לאו
- 5) ד"ה שאין תלמוד לומר at מהרש"א
- a) הקדמה
- i) רש"י says in פירוש החומש and also further in the סוגיא here that עשה – צלי אש ומצות ומרורים תאכלוהו – קרא קמא (1) לאו "כי אם צלי אש" in קרא בתרא is a (2)
- b) Now
- i) This מהלך fits with רש"י who says that קרא בתרא is a לאו
- c) But
- i) for תוספות who says that קרא בתרא teaches a person is עובר an עשה
- ii) we have this קשיא: why do we need two פסוקים to teach a separate עשה for חי אכלו and מבשל בחמי טבריא
- d) תירוץ
- i) A person is עובר the עשה of קמא if he doesn't eat פסח at all
- ii) He's עובר the עשה of קרא בתרא if the פסח he eats is חי or טבריא
- 6) עמוד א' at גמרא
- a) רב חסדא
- i) פסח שבשלו בחמי טבריא חייב
- b) רבא
- i) The חיוב is based on "אל תאכלו ממנו ... כי אם צלי אש"

- 7) ד"ה איכא דאמרי at מהרש"א mentioned in מהרש"ל
- a) קשיא
- i) Part 1
- (1) How can תוספות say for רבא that **כי אם צלי אש** counts as an עשה for חי אכלו חי מבשל בחמי טברי' and
- (2) When
- (a) **כי אם צלי אש** himself says for רב חסדא that רב טבריא is **חייב** for **כי אם צלי אש**
- (b) presumably meaning that a person is **חייב** for being עובר a לאו if he eats חמי טבריא מבשל in קרבן פסח that was
- ii) part 2
- (1) why does רב חסדא say that "**כי אם צלי אש**" is a לאו for טבריא
- (2) When we've seen that the ברייתא says "**כי אם צלי אש**" isn't a לאו for חי אכלו חי
- b) תירוץ
- i) רב חסדא says that
- (1) the ברייתא that says there's no לאו for חי deals only with חי
- (2) The ברייתא agrees with him that there's a לאו for טבריא מבשל בחמי טבריא
- ii) רבא
- (1) explains the טעם of רב חסדא for טבריא חמי
- (2) but disagrees with רב חסדא and says there's no לאו for טבריא חמי as well as for חי
- 8) מהרש"א
- a) This is a דוחק
- i) There's no סברה to be מחלק between חי אכלו חי and טבריא חמי מבשל בחמי טבריא
- ii) And nowhere does any מאן דאמר say that רבא disagrees with רב חסדא
- b) תירוץ of מהרש"א
- i) In fact
- (1) Neither רב חסדא nor רבא is מחלק between חי אכלו חי and טבריא חמי מבשל בחמי טבריא
- (2) And in both cases **כי אם צלי אש** counts as an עשה
- ii) when רב חסדא says **כי אם צלי אש** is **חייב**
- (1) He means **חייב בעשה**
- (2) And
- (a) he uses the term **חייב** that implies a לאו

נא לאו for "כי אם צלי אש" that the words רמז as a (b) only as a ומבשל במים

9) מהרש"א of המשך

a) הקדמה

i) סוגיא in this ברייתא ב'

(1) אכל כזית צלי מבעוד יום חייב וכזית נא משחשיכה חייב

ii) גמרא

(1) נא and צלי compares ברייתא ב' since

(2) It must be that ברייתא ב' uses the word "חייב" to mean that

(a) אכל כזית צלי מבעוד יום חיוב לאו there's a

(b) אכל כזית נא משחשיכה חיוב לאו there's a the same as

b) שאלה

i) Does ברייתא ב' support the תירוץ of מהרש"א that without this comparison

ii) חייב בעשה in ברייתא ב' to mean חייב

c) תשובה

i) Not necessarily

ii) Maybe

(1) Even without this comparison we'd say that "חייב" in the ברייתא means there's a לאו

(2) And

(a) ברייתא ב' in נא and צלי needs to compare גמרא

(b) only to prove from the נא איסור that

(i) לאו דאורייתא is אכל צלי מבעוד יום for לאו

(ii) and not מלקות דאורייתא is לאו this עובר for מלקות מכות מרדות דרבנן

d) שאלה

i) why don't we use the same approach to be מתרץ the קשיא of מהרש"ל

(1) חמי for מכות מרדות דרבנן is חייב to teach that there is רב חסדא uses the word טבריא

(2) But in fact there is no לאו

e) תירוץ

i) מכת מרדות דרבנן רב חסדא can't be referring to

ii) Because

(1) פטור is המבשל בחמי טבריא בשבת also says that מימרא in the same רב חסדא

- (2) we know that "פטור" for שבת means מדאורייתא but there is מכות מרדות
דרבנן
- (3) So it's מסתבר that when רב חסדא says חייב regarding פסח קרבן פסח he means חייב
דאורייתא

תד"ה שאין תלמוד לומר (השני)

בד"ה שאין ת"ל כו' היינו נמי משום דסמכי לנא ומבושל עכ"ל ר"ל דלא מיתורא קדריש ליה הכא אלא כיון דדרשי ליה להלקות על נא ומבושל משום כ"א צלי אש מדסמיכא לנא ומבושל דבני מילקא נינהו כמ"ש לעיל לפי' ר"ת ה"נ מהאי סמיכות והיקשא נילף הך דרשא בשעה שישנו בקום אכול כו' דאין היקש למחצה דתרוייהו מסמיכות והיקשא דכ"א צלי אש לנא ומבושל ילפינן להו ובתוס' פ' המקבל כתבו דרך אחרת דהכא עביד היקשא מצלי אש ומצות וגו' וסמיך ליה אל תאכלו ממנו נא כו' עכ"ל ע"ש באורך והוא דחוק דלישנא שאין ת"ל כו' ומה ת"ל כו' אינו מדויק דהא ודאי קרא דצלי אש ומצות קרא דצריכא הוא לגופיה דצלי בלילה מ"ע הוא (כדלקמן) {לכאורה משמעו "כדלעיל" בד"ה שאין תלמוד לומר (הראשון) ודו"ק:

1) First הקדמה

a) קרא קמא

i) צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו

b) קרא בתרא

i) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

2) Second הקדמה

a) See the preceding דיבור where we established for תוספות that "כי אם צלי אש" in קרא נא ומבשל לאו teaches a second

3) ברייתא

a) שאלה

i) "שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש"

ii) ומה תלמוד לומר כי אם צלי אש"

b) In other words

i) Once we have קרא קמא why do we need קרא בתרא

c) תשובה

i) We need קרא בתרא to teach that

(1) בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא

(2) that it's only משחשיכה that there's an איסור אכילה

4) מהרש"א as explained by תוספות

a) קשיא

i) Presumably it's from the יתור of "כי אם צלי אש" that we derive both that

(1) there's a second לאו ומבשל נא

(2) the דין of בשעה שישנו

ii) How can one יתור teach two separate דינים

b) תירוץ

i) The לימודים aren't derived by תור

ii) Instead

(1) First

(a) from the סמיכות and היקש of "נא ומבשל" that are בני מילקא to "כי אם צלי אש"

(b) We derive from נא ומבשל that אש כי אם צלי אש applies a second לאו for נא דיבור תוספות in the prior as we've explained for נא ומבשל

(2) And second

(a) based on the כלל that אין היקש למחצה

(b) We rely on אש כי אם צלי אש to teach for נא ומבשל that it's only משחשיכה that there's an איסור אכילה for נא ומבשל

5) מהרש"א

a) קשיא

i) Why not apply the תירוץ that תוספות uses in פרק המקבל in בבא מציעא that

ii) the היקש that the ברייתא in our סוגיא applies to teach בשה שישנו

(1) isn't between אש כי אם צלי אש in קרא בתרא and נא ומבשל

(2) but is between על מצות ומרורים in קרא קמא and נא ומבשל

b) תירוץ

i) The ברייתא can't say "שאין תלמוד לומר" to imply that קרא קמא is otherwise unnecessary

ii) When we certainly need קרא קמא to teach that it's a מצות עשה to eat קרבן פסח ליל ט"ו on צלי

רש"י ד"ה אין לי שיתחייב

בפירוש"י בד"ה אין לי שיתחייב כו' אא"כ בשל משיכה שהיא עיקר זמנו עכ"ל ק"ק דהא דעיקר זמנו משיכה היינו לאכילה אבל צלייתו ודאי אפילו מבעו"י הוא כדמוכח פרק אלו דברים ואמאי לא נימא דאיסור בשולו דומיא דהיתר צלייתו וע"ק בנא דלא כתיב כפול לא ליחייב אלא בעשאו נא משיכה ולא לישתימיט [שום תנא] מלמימר הכי וע"ק מה ענין דרשה דר' לדרשה דלעיל דלא מיירי בכה"ג ולולי פרש"י היה נראה לפרש כההיא דלעיל אין לי לחייב על אכילת בישול אלא משיכה בשולו מבעו"י ואכלו אז מנין כו' והשתא פליג רבי אדלעיל וכ"ה בהדיא במכילתא דרבי סבר הכי דקאמר אין לי אלא בשעה שהוא באוכל צלי הוא בבל תאכל נא ומבושל מבעו"י מנין ת"ל ובשל כו' ותו לא מידי ודו"ק:

- 1) קרא
  - a) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים
- 2) "ברייתא דרבנן"
  - a) אכל כזית נא מבעוד יום אינו חייב
  - b) דבשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא וכו'
- 3) "ברייתא דרבי"
  - a) בשל מבשל of רבוי based on the "בשל מבעוד יום"
- 4) רש"י
  - a) ברייתא דרבי teaches that
    - i) Although the עיקר זמן בישול is כשתחשך
    - ii) "מבשל" is מרבה that
      - (1) a person is חייב also where the בישול was יום מבעוד
      - (2) so long as the אכילה of the מבשל is בשר משתחשך

ברייתא דרבנן	עשאו נא מבעוד יום	ואכלו מבעוד יום	פטור
ברייתא דרבי לרש"י	בישול במים מבעוד יום	ואכלו משתחשך	חייב

- 5) מהרש"א
  - a) First קשיא
    - i) It's משמע from דברים that פרק אלו דברים was צלייתו יום מבעוד
    - ii) So the מושג of "עיקר זמן משתחשך" applies to אכילה and not to 'צלי'
    - iii) So בפשיטות we ought to realize even without a ריבוי that
      - (1) Just as צלייתו is יום מבעוד
      - (2) Just so the חיוב for eating מבשל בשר applies also where the בישול was מבעוד יום
  - b) Second קשיא
    - i) The ריבוי of מבשל applies only to בשל

- ii) There's no ריבוי for נא
- iii) yet there's no תנא that says there is no חיוב for אכילה for what was made נא while בעוד יום
- c) קשיא Third
- i) There's no connection between
- (1) the ברייתא דרבנן that deals with אכל כזית נא מבעוד יום where the אכילה was מבעוד יום
- (2) And ברייתא דרבי that deals with where the בישול was יום מבעוד and the אכילה was משתחשך
- d) תירוץ
- i) Contrary to the שיטה of רש"י
- (1) בשלו מבעוד יום ואכלו משחשיכה ברייתא דרבי doesn't deal with
- (2) Instead
- (a) ברייתא דרבי teaches that a person is חייב for בישול even if יום מבעוד אכלו and the בישול of course happened before the אכילה
- (b) And disagrees with ברייתא דרבנן that says a person is פטור if יום מבעוד he is אוכל נא

פטור	אכלו מבעוד יום	עשאו נא מבעוד יום	ברייתא דרבנן
חייב	אכלו משתחשך	בישלו מבעוד יום	ברייתא דרבי לרש"י
חייב	אכלו מבעוד יום	בישלו מבעוד יום	ברייתא דרבי לתוספות

- ii) This is also the שיטה of מכילתא

דף מב.

תד"ה לאמר לימד

דף מב עמוד א] תוס' בד"ה לאמר לימד כו' אבל שאר דברים לא עכ"ל ר"ל דבכמה פרשיות כתב בהו לאמר ולית בהו לאו הבא מכלל עשה והתם אפשר דמודה לחכמים דפליגי עליה בת"כ ולמדרשיה כדר' מוסיא פ"ק דיומא מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר כו' שנאמר וידבר ה' לאמר וגו' ע"ש וק"ל:

***

הדרן עלך כל שעה